
PLAN ANGAŻOWANIA MIESZKAŃCÓW I PARTNERÓW SPOŁECZNYCH MIASTA GRAJEWO NA LATA 2020 - 2022

Grajewo 2019 r.

Plan angażowania mieszkańców i partnerów społecznych został opracowany przez członków Grupy Inicjatywnej w ramach projektu: „*Nasze Grajewo model wspólnotowego zarządzania rewitalizacją z wykorzystaniem doświadczeń Turynu*” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020 (Nr umowy: UDA-POWR.04.03.00-00-0099/17-00).

Skład Grupy Inicjatywnej powołanej Zarządzeniem Nr 24/19 Burmistrza Miasta Grajewo z dnia 10 stycznia 2019 opracowującej program:

Maciej Bednarko – Urząd Miasta Grajewo

Krzysztof Prostko – Urząd Miasta Grajewo

Iwona Poniatowska – Urząd Miasta Grajewo

Marta Borkowska – Urząd Miasta Grajewo

Iwona Poniatowska – Urząd Miasta Grajewo

Barbara Pieńkowska – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie

Barbara Ciszewska – Szkoła Podstawowa nr 2 im. Adama Mickiewicza w Grajewie

Marianna Haraś – Zakład Administracji Domów Mieszkalnych w Grajewie

Ewelina Kruszewska – Grajewskie Centrum Kultury

Katarzyna Kowalczyk – Stowarzyszenie Współpraca dla Grajewa

Tomasz Dudziński – Towarzystwo Przyjaciół 9 Pułku Strzelców Konnych w Grajewie

Izabela Randzio – Centrum Integracji Społecznej w Grajewie

Grzegorz Gardocki – Związek Strzelecki „Strzelec” Organizacja Społeczno-Wychowawcza Jednostki Strzeleckiej 1011 Grajewo

Ryszard Chiliński – Stowarzyszenie Lepsze Grajewo

Witold Kossakowski – ZHP Chorągiew Białostocka, Hufiec „Biebrzański” ZHP im. 9 Pułku Strzelców Konnych w Grajewie

Elżbieta Ostalska – Konopka – Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku

Spis treści

Spis treści	3
Wstęp	4
Rewitalizacja	6
Metodologia pracy nad Planem angażowania mieszkańców i partnerów społecznych	10
Diagnoza społeczna	11
Krótka historia Grajewa	11
Konteksty historyczne	13
Zasoby społeczności lokalnej	16
Analiza zasobów instytucjonalnych	16
Analiza zaangażowania PES działających na terenie miasta Grajewa	21
Analiza potencjałów fizycznych – miejsca ważne dla społeczności lokalnej	28
Potencjały – Sfera Biznesu	38
Główne firmy i pracodawcy z terenu Grajewa	40
Potencjał społeczny	44
Cele i priorytety Planu angażowania mieszkańców i partnerów społecznych	51
Misja planu	51
Priorytety planu	51
Priorytet I - INTEGRACJA	52
Priorytet II - AKTYWIZACJA	58
Priorytet III - EDUKACJA	65
Sposoby angażowania mieszkańców	68
Finansowanie programu	72
Monitorowanie i ewaluacja Planu angażowania mieszkańców i partnerów społecznych	74
Załącznik nr 1 – Grajewo w sieci dla zainteresowanych	76

Wstęp

Tworzony przez nas Plan angażowania mieszkańców i partnerów społecznych (zwany dalej Planem) został zainspirowany z jednej strony doświadczeniami partnera włoskiego – miasta Turyn, który tworząc i prowadząc domy dzielnicy – miejsca aktywności mieszkańców - bazował na potencjale społeczności i różnorodności jaką ta społeczność reprezentuje, z drugiej strony na koncepcji stworzonej i promowanej przez Stowarzyszenie CAL w Polsce, jaką jest koncepcja organizowania społeczności lokalnej.

Zgodnie z założeniami oba modele, zarówno włoski jak i polski model Organizowania Społeczności Lokalnej (OSL), są adresowane do społeczności zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym do podmiotów: o charakterze terytorialnym, szczególnie do społeczności obszarów rewitalizowanych, bloków socjalnych, blokowisk, terenów poprzemysłowych i popegeerowskich oraz społeczności/grup kategoryalnych, do których zalicza się między innymi seniorów, osoby niepełnosprawne, dzieci i młodzież.

Podkreślić jednak należy, że zgodnie z ideą OSL (podobnie jak domów dzielnicy) społeczność zawsze należy ujmować całościowo, co oznacza, że nawet jeśli proces zmiany rozpoczyna się od działań podejmowanych w mikrospołecznościach to od początku niezbędne jest oddziaływanie na szerszą strukturę (osiedle, dzielnicę, wieś, gminę, inne grupy kategoryalne).

Program tworzony był przy aktywnym wsparciu i konsultacjach jego elementów z grupami takimi jak: mieszkańcy, organizacje pozarządowe, młodzież, seniorzy.

Tworzony program ma w szczególności za zadanie wesprzeć realizację Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Grajewo na lata 2017 – 2027 i realizację jego misji:

**Misją rewitalizacji w Grajewie jest:
Ożywić Centrum Grajewo**

Model OSL odwołuje się do konstytucyjnej zasady pomocniczości państwa. Zgodnie z tą zasadą pierwszeństwo w zakresie zaspokajania potrzeb społecznych i rozwiązywania problemów przypisuje się strukturom możliwie niskiego szczebla. OSL stanowi istotne rozszerzenie współpracy międzysektorowej, zarówno pod względem podmiotowym (partnerzy współpracy), jak

i przedmiotowym (zakres działań i kształt rozwiązań). Podobną logikę interwencji przyjęliśmy w Planie angażowania mieszkańców i partnerów społecznych.

Zakres Planu jest propozycją ujęcia wydarzeń realizowanych w mieście oraz próbą zaproszenia do ich realizacji wszystkich zainteresowanych mieszkańców. Liczymy to to, że mieszkańcy staną się nie tylko odbiorcami działań, ale także ich aktywnymi kreatorami i organizatorami.

Kilka słów o projekcie:

Po co realizujemy projekt? Naszym celem jest wsparcie realizowanego w Grajewie procesu rewitalizacji w postaci „uspołecznienia” realizowanych wydarzeń w mieście oraz nakreślenia rozwiązań służących zwiększeniu zaangażowania i sprawczości mieszkańców miasta.

Projekt pn. *„Nasze Grajewo model wspólnotowego zarządzania rewitalizacją z wykorzystaniem doświadczeń Turynu”* jest komplementarny z projektem: *„Rewitalizacja centrum Grajewa”* zrealizowanym w ramach konkursu Modelowa Rewitalizacja Miast współfinansowanym ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 oraz z budżetu państwa.

Elementy rozwiązania wdrażane w ramach projektu pn.: *„Nasze Grajewo model wspólnotowego zarządzania rewitalizacją z wykorzystaniem doświadczeń Turynu”*:

Współdziałanie procesem rewitalizacji z uwzględnieniem sektora społecznego

Zogniskowane wsparcie podmiotów ekonomii społecznej

Model usług społecznych przez podmioty ekonomii społecznej mający na celu szerokie włączenie mieszkańców w procesy rewitalizacji

Plan angażowania mieszkańców i partnerów społecznych jest jednym z elementów współzarządzania procesem rewitalizacji, uwzględnia także zogniskowane wsparcie podmiotów ekonomii społecznej prowadzących działania w Grajewie.

Plan jest dokumentem operacyjnym o krótkim terminie wdrażania – dwuletniej perspektywie, ponieważ zależy nam na jak najbardziej praktycznym podejściu do angażowania mieszkańców oraz zogniskowanym wsparciu. Ewaluacja Planu wskaże czy tego typu dokumenty i związane z nimi działania są efektywne i realnie wspierają procesy rewitalizacyjne.

Rewitalizacja

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji.

Interesariuszami procesu rewitalizacji są w szczególności:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczysti nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
- organy władzy publicznej;
- podmioty, inne niż wymienione, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Proces rewitalizacji powinien być tak zaplanowany, aby umożliwić czynny udział wybranych grup społecznych i tzw. aktorów rozwoju lokalnego. Udział interesariuszy powinien zostać zaplanowany zarówno na etapie tworzenia programu rewitalizacji, jak również na etapie jego realizacji, w tym ewaluacji. Na etapie tworzenia programu rewitalizacji wskazany jest udział interesariuszy zarówno na etapie diagnozy, jak również planowania poszczególnych celów i działań rewitalizacyjnych.

W Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Grajewo na lata 2017-2027 wyodrębniono następujące wnioski w poszczególnych sferach realizacji Programu, które są istotne z punktu widzenia tworzonego Planu angażowania mieszkańców i partnerów społecznych:

Sfera społeczna

- Obszar rewitalizacji dotknięty jest znaczną skalą bezrobocia oraz ubóstwa, które są ze sobą powiązane. Na obszarze rewitalizacji widoczne są również zjawiska przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz przestępczości. Przyczyny kumulacji tych zjawisk na obszarze rewitalizacji związane są z dominującą funkcją mieszkaniową, w której duży odsetek stanowi zabudowa komunalna i społeczna o niskim standardzie technicznym. Przyczyną pogłębiania się

koncentracji ww. zjawisk społecznych są negatywne zmiany demograficzne, w tym znaczny ubytek mieszkańców obszaru rewitalizacji. Przyczyną bezrobocia nie jest tylko brak miejsc pracy, lecz przede wszystkim niska aktywność na rynku pracy (ponad 50% bezrobotnych z obszaru rewitalizacji to osoby bez kwalifikacji zawodowych).

- Na obszarze rewitalizacji zachodzą niekorzystne zjawiska demograficzne, związane z jednej strony z ubytkiem mieszkańców oraz starzeniem się społeczeństwa. Wraz ze starzeniem się społeczeństwa pogłębiają się zjawiska związane z niepełnosprawnością oraz długotrwałą i ciężką chorobą. Znaczna skala odpływu ludności dotyczy przestrzeni zabudowy wielorodzinnej, blokowej, co należy uznać w dużym stopniu za naturalny proces. Niemniej jednak zjawisko to wpływa na zmniejszenie potencjału kapitału społecznego na obszarze rewitalizacji.
- Obszar rewitalizacji charakteryzuje się dużo niższym potencjałem kapitału społecznego w stosunku do całego miasta. Mieszkańców obszaru rewitalizacji charakteryzuje bierność w sprawach społecznych i obywatelskich, przeważa niechęć w aktywne angażowanie się w sprawy publiczne, życie kulturalne, społeczne.

Sfera gospodarcza

- Aktywność gospodarczą na obszarze rewitalizacji należy traktować jako jeden z ważniejszych potencjałów, na bazie którego możliwe jest zbudowanie pomysłu na rewitalizację. Przestrzeń obszaru rewitalizacji to najbardziej pożądane miejsce prowadzenia działalności gospodarczej związanej z handlem i usługami na rzecz ludności. Aktywizacja gospodarcza obszaru rewitalizacji może przyczynić się do zmniejszenia skali ubóstwa i bezrobocia.
- Atrakcyjność prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji może wzrosnąć, jeśli wzrośnie atrakcyjność przestrzeni. Obecnie przestrzeń śródmiejska Grajewa nie tworzy miejsc atrakcyjnych do przebywania przez mieszkańców i przyjezdnych. W Grajewie brakuje reprezentacyjnej przestrzeni śródmiejskiej, która skupiałaby usługi na rzecz ludności i zachęcała do przebywania. Istotny potencjał do kształtowania funkcji reprezentacyjnej w Grajewie może mieć kwartał zabudowy w obrębie ulic: Traugutta, Kilińskiego, Popiełuszki. Niestety przestrzeń tych ulic charakteryzuje się obecnie znacznym stopniem degradacji obiektów mieszkalnych oraz niską estetyką, powodowaną m.in. zdewastowanymi obiektami gospodarczymi.
- Grajewskie przedsiębiorstwa mogą mieć istotny wkład w zmniejszanie zjawiska bezrobocia. Wskazane jest zaangażowanie przedsiębiorstw działających w Grajewie do realizacji działań mających na celu aktywizację zawodową, zdobywanie nowych umiejętności i kształcenie zawodowe, dedykowane potrzebom lokalnych przedsiębiorstw.

Sfera środowiskowa

- Istotny wpływ na jakość środowiska obszaru rewitalizacji ma funkcja komunikacyjna. Układ komunikacyjny na obszarze rewitalizacji jest mocno obciążony ruchem pojazdów,

w tym wysokotonażowych. Powoduje to przekroczenie norm hałasu komunikacyjnego. Poprawa płynności komunikacyjnej w obrębie miasta i obszaru rewitalizacji może nastąpić w przypadku oddania do użytku drogi ekspresowej.

- Na obszarze rewitalizacji problem zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, powodowany przez duży ruch komunikacyjny, może być pogłębiany poprzez zanieczyszczenia z ogrzewania mieszkań. Na obszarze rewitalizacji są przestrzenie, które pozbawione są dostępu do sieci ciepłowniczej.
- Do problemów środowiskowych obszaru rewitalizacji należy zaliczyć kwestie związane z gospodarką kanalizacyjną. Problem złego stanu infrastruktury kanalizacyjnej dotyczy 13,81% mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

- Na obszarze rewitalizacji konieczna jest przeprowadzenie kompleksowej rewaloryzacji śródmieścia, podporządkowanej celowości przywrócenia walorów ukształtowanych historycznie, z zachowaniem rozplanowania ulic i kwartałów zabudowy. Istotny problem obszaru rewitalizacji to niska jakość przestrzeni. Widoczna jest dysharmonia zabudowy. Obok obiektów wielorodzinnych występują obiekty jednorodzinne. Przestrzeń mieszkaniową wypełniają kwartały zabudowy gospodarczej. Widoczna jest niska estetyka zabudowy mieszkalnej oraz przestrzeni pomiędzy budynkami. Duża liczba obiektów mieszkalnych oraz gospodarczych jest w bardzo złym stanie technicznym.
- Centrum miasta postrzegane jest jako mało atrakcyjne i niebezpieczne, co nie sprzyja wydarzeniom kulturalnym. Na obszarze rewitalizacji brakuje miejsca (np. sceny plenerowej, placu) umożliwiającego organizację imprez masowych – integrujących lokalną społeczność. Ponadto brakuje oferty spędzania czasu wolnego dla osób w wieku senioralnym a także oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. Zwraca się również uwagę na fakt występowania problemów edukacyjnych – problemy z nauką i brak motywacji do nauki u dzieci z rodzin z problemami.
- Obszar rewitalizacji pełni ponadlokalną funkcję. W tej części miasta zlokalizowanych jest szereg usług publicznych, w tym Urząd Miejski, Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe, Grajewskie Centrum Kultury, szkoły, kościół i parafia, dworzec autobusowy i kolejowy. Ponadto obszar rewitalizacji to przestrzeń mieszkaniowa oraz przestrzeń prowadzenia działalności gospodarczej.
- Na obszarze rewitalizacji można wskazać wiele obiektów i terenów, które po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych, mogą pełnić funkcje rekreacyjno-sportowo-wypoczynkowe oraz integrujące mieszkańców.

Sfera techniczna

- Największą skalę degradacji przestrzennej i technicznej charakteryzuje się kwartał ulicy Traugutta, Kilińskiego oraz Popiełuszki. Kwartał ten mógłby wypełnić lukę związaną

z brakiem w centrum miasta przestrzeni reprezentatywnej. Wymaga jednak podjęcia wysiłku związanego z usunięciem zdegradowanej zabudowy mieszkalnej i gospodarczej.

- Na obszarze rewitalizacji widoczna jest znaczna skala degradacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym. Na obszarze rewitalizacji położona jest większość mieszkaniowego zasobu Miasta Grajewo. Z 50 szt. budynków komunalnych będących własnością gminy i administrowanych przez Zakład Administracji Domów Mieszkalnych, aż 80% (40 szt.) zlokalizowanych jest na obszarze rewitalizacji. Na obszarze rewitalizacji w Grajewie pilnego (w okresie 2-3 lata) zainwestowania wymaga łącznie 48% mieszkaniowego zasobu komunalnego. Tylko jeden budynek posiada pełne wyposażenie w media, tj. dostęp do zimnej i ciepłej wody, centralne ogrzewanie oraz podłączenie do kanalizacji, a jeden nie posiada go w ogóle. Dodatkowo, aż 34 budynki nie posiadają ciepłej wody i centralnego ogrzewania.

Metodologia pracy nad Planem angażowania mieszkańców i partnerów społecznych

Plan był tworzony przez członków Grupy Inicjatywnej w okresie od lutego do grudnia 2019 roku w ramach comiesięcznych spotkań. Wsparty był także wizytą studyjną Grupy Inicjatywnej w Turynie w lutym 2019 i wizytą partnera włoskiego – przedstawicieli Turynu w Grajewie w listopadzie 2019 roku oraz poprzez organizację warsztatów z wykorzystaniem map (w budynku po aptece przy Placu Niepodległości oraz w budynku w Parku przy ul. Wojska Polskiego) i warsztatów przyszłościowych (z udziałem przedstawicieli sektora pozarządowego oraz instytucji miejskich, młodzieży oraz seniorów a także mieszkańców).

Intencją stworzenia dokumentu było wsparcie aktywizacji mieszkańców miasta Grajewo ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji. Widzimy potrzebę zwiększenia zaangażowania mieszkańców miasta w poszczególne inicjatywy nie tylko w charakterze uczestników, ale także aktywnych realizatorów działań.

Prace były realizowane w trakcie comiesięcznych spotkań Grupy Inicjatywnej oraz poprzez pracę za pomocą wspólnego dokumentu pomiędzy spotkaniami. Źródłem pozyskiwania danych były również badania ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców miasta oraz analiza danych zastanych. Plan podlegał również otwartym konsultacjom społecznym.

Diagnoza społeczna

Krótką historia Grajewa

Grajewo nazwę swą zawdzięcza Jaćwingom, którzy niegdyś zamieszkiwali te tereny. Wg J. Nalepy: słowo „GREVA” - znaczące jeziorzysko, starorzecze - później przekształcono na „Grejwy”, z czasem: „Grajwo”. Ostatecznie pozostała nazwa „Grajewo”.

Po raz pierwszy w źródłach pisanych nazwa Grajwy pojawia się w 1405 r., jako nazwa jeziora, nad którym Krzyżacy obrabowali rybaków wiskich. W początkach XV wieku książę mazowiecki Janusz I Stary podjął próbę zasiedlenia tych najdalszych, granicznych terenów ziemi wiskiej. Pierwsze wzmianki o istnieniu wsi książęcej Graywa pochodzą z 1426 r. Niekorzystne położenie, na zupełnym pustkowiu, tuż przy granicy krzyżacko - litewskiej, stanowiło przeszkodę w trwałym osadzeniu wsi. Dopiero w 1472 roku tereny te otrzymał Jan z Białowieży, który osiadł tu na dłużej. W roku 1478 ufundował on w Grajewie pierwszy kościół pw. Św. Trójcy, Wniebowzięcia NMP i św. Jana Chrzciciela, a już rok później biskup Kazimierz erygował tu parafię. Od 1483 r. zaczął nazywać siebie Grajewskim i to od niego wywodzi się rodzina szlachecka Grajewskich herbu Gozdawa. Po kilkudziesięciu latach atutem miasta stało się położenie geograficzne. Właśnie tu krzyżowały się dwa szlaki: z Mazowsza na Litwę i z Podlasia do Prus. Przy skrzyżowaniu tych szlaków w XVI wieku powstało najstarsze centrum miasta - rynek handlowy.

W 1540 roku, na prośbę Grajewskich, którzy chcieli podnieść swoje dochody, Zygmunt Stary nadał wsi Grajewe prawa miejskie, a w 1695 roku Jan III Sobieski nadał miastu prawo odbywania cotygodniowych targów. Trzy lata później następny władca polski August II nadał przywilej odbywania jarmarków. Kiedy zaczęły pojawiać się pierwsze oznaki kryzysu miast w Polsce, miejscowość, mimo korzystnego położenia, nie rozwijała się. Zniszczenia wojenne, m.in. w okresie potopu szwedzkiego, spowodowały, że Grajewe stało się małą osadą w ziemi łomżyńskiej.

W Grajewie w roku 1676 podatek pogłównego zapłaciło zaledwie 35 dorosłych osób z burmistrzem na czele. Natomiast wg rejestru sporządzonego w 1777 roku, miasto liczyło zaledwie 43 domy oraz 258 mieszkańców, a 20 lat później, zapewne po pożarze lub innym kataklizmie, już tylko 23 domy i 218 mieszkańców.

Po III rozbiorze Polski miasto znalazło się pierwotnie w zaborze pruskim, a następnie od 1807 r. rosyjskim. Z ciekawszych wydarzeń początku XIX w. należy odnotować fakt przejazdu przez Grajewe w grudniu 1812 r. cesarza Napoleona. Miasto jednak powoli upadało, choć zapisało piękną kartę w powstaniach narodowych. W okolicach miały miejsce walki m.in. w okresie powstania kościuszkowskiego, listopadowego i styczniowego. W 1870 roku odebrano mu prawa miejskie. Był to jednak okres, kiedy miasto, dzięki położeniu na pograniczu prusko - rosyjskim, zaczęło się intensywniej rozwijać. Rozkwit miasta nastąpił szczególnie po wybudowaniu szosy Petersburg -

Warszawa (1829 r.) oraz kolei żelaznej Odessa - Brześć - Królewiec w 1873 roku. Przygraniczny charakter miasta i rola stacji kolejowej, jako granicznej stacji przeładunkowej, już w XIX wieku predysponował Grajewo do rozwoju handlu międzynarodowego i wysokiej wymiany towarowej. W tym czasie założono wiele zakładów przemysłowych: fabrykę mydła i świec, hutę szkła, fabrykę pasów transmisyjnych - później przekształconą w fabrykę taśm gumowych.

Do ważniejszych wydarzeń z początku XX wieku na terenie powiatu można zaliczyć m.in. wydarzenia rewolucji 1905 r. i oczywiście kończące okres zaborów wydarzenia I wojny światowej. W 1915 r. tereny powiatu szczuczyńskiego znalazły się ponownie pod okupacją pruską. W jej trakcie z dniem 1 marca 1918 r. przeniesiono siedzibę władz powiatu szczuczyńskiego do Grajewa.

Okres II RP to czas odbudowy i dalszego rozwoju. Poza siedzibą licznych urzędów w mieście powstało m.in. gimnazjum, a w miejscowych koszarach ulokowano oddziały 9. Pułku Strzelców Konnych. Przed wybuchem II wojny światowej Grajewo liczyło już ok. 10 tys. mieszkańców, z czego 40% stanowiła społeczność żydowska.

Z racji swojego przygranicznego charakteru Grajewo przez wieki było miastem wielokulturowym, o czym świadczą m.in. sąsiadujące ze sobą budynki sakralne: kościoła katolickiego, prawosławnej cerkwi, synagogi i ewangelickiego domu modlitw oraz cmentarze: katolicki, ewangelicki, prawosławny i żydowski kirkut. Niestety w wyniku tragicznych XX-wiecznych wydarzeń, dziś w krajobrazie naszego miasta nie ma w zasadzie żadnego materialnego śladu po mniejszościach wyznaniowych i narodowościowych, które przez wieki brały udział w rozwoju Grajewa.

W latach II wojny światowej, w nocy z 6 na 7 września 1939 roku, miasto zostało zajęte przez Niemców, a po 21 września tego roku znalazło się pod okupacją radziecką. Okres tzw. „pierwszego Sowietu” zapisał się w historii miasta m.in. wywózkami jego mieszkańców na Syberię. Po 22 VI 1941 roku Grajewo znów okupowali Niemcy. W okresie okupacji aktywnie działał ruch oporu. 9 Pułk Strzelców Konnych Armii Krajowej 8 września 1944 roku stoczył z oddziałami niemieckimi największą w naszym regionie bitwę partyzancką na Czerwonym Bagnie. Okupacja hitlerowska zakończyła się w Grajewie dnia 23 I 1945 r. W czasie wojny zginęło ponad 5 tys. mieszkańców z ogólnej liczby prawie 10 tys. Miasto w ok. 30 % uległo zniszczeniu. W lasach wokół Grajewa znajdują się miejsca masowych straceń (Kosówka, Bogusze, Prostki).

W pierwszym okresie po drugiej wojnie światowej historia miasta, to przede wszystkim odbudowa tkanki urbanistycznej i społecznej w zmienionych warunkach ustrojowych i demograficznych (zmiana granic państwowych, brak mniejszości narodowych, nowy komunistyczny ustrój). Wzrost znaczenia miasta, szczególnie gospodarczego oraz jego intensywna rozbudowa (pojawienie się osiedli wielorodzinnych) nastąpiła w latach siedemdziesiątych XX w. w związku z lokalizacją dużych zakładów przemysłowych: przetwórstwa drzewnego i mleczarskiego, które funkcjonują do dnia dzisiejszego. Mimo to miasto nigdy nie osiągnęło rangi ośrodka ponadregionalnego i funkcjonowało w “zawieszeniu” pomiędzy dominującymi wówczas ośrodkami miejskimi takimi, jak Białystok, Łomża i Suwałki.

Kolejnym okresem, który w historii miasta “odcisnął swój ślad”, często widoczny do dnia dzisiejszego to czas przemian ustrojowych przełomu lat dziewięćdziesiątych. Poza szczególnie widocznymi

zmianami społecznymi - bezrobocie, pojawienie się widocznego ubóstwa, był to również okres, w który nastąpiła zmiana struktury własności - pojawienie się na dużą skalę prywatnej własności, osiedli w zabudowie jednorodzinnej oraz przemian gospodarczych - zniesienie monopolu państwowego w wielu dziedzinach, rozwój prywatnej przedsiębiorczości. Dzięki pojawieniu się organów samorządu terytorialnego (powiaty, wybierane rady, burmistrz) zmianie uległ również schemat "zarządzania" miastem i współzależności pomiędzy poszczególnymi organami "władzy".

Konteksty historyczne

Dziedzictwo kulturowo-historyczne jest potencjałem, który może być wykorzystany m.in. w trakcie procesów rewitalizacyjnych. Mimo, że znaczna część mieszkańców nie posiada z reguły większej znajomości na temat przeszłości historycznej danego „miejsca”, to wydarzenia i procesy, które wówczas zachodziły mają niejednokrotnie swój kontekst historyczny do dnia dzisiejszego i wpływają na dzisiejsze postrzeganie swojej „małej ojczyzny” przez jej mieszkańców. W przypadku Grajewa mogą nimi być:

1. Brak rynku miejskiego

Rynek miejski od początku osadnictwa był miejscem, który służył gromadzeniu mieszkańców i tworzeniu wspólnoty. Grajewski rynek pełnił taką rolę do zakończenia II wojny światowej. Niestety zmiany urbanistyczne (głównie przebieg dróg krajowych) spowodowały, że zatracił swój pierwotny charakter, w związku z czym w chwili obecnej miasto nie posiada rynku ani żadnego innego miejsca, które pełniło by podobną rolę, jako miejsca o charakterze głównego placu miejskiego.

2. Przygraniczne położenie na skrzyżowaniu szlaków handlowych

W okresie do zakończenia II wojny światowej Grajewo było miastem granicznym położonym na skrzyżowaniu szlaków handlowych. Właśnie tu krzyżowały się dwa szlaki: z Mazowsza na Litwę i z Podlasia do Prus. Z takim, a nie innym faktem położenia geograficznego związane było również powstanie w drugiej połowie XIX wieku linii kolejowej łączącej de facto wybrzeża Morza Czarnego i Morza Bałtyckiego. Wpłynęło to również na układ urbanistyczny miasta. Przygraniczny charakter miasta i rola stacji kolejowej, jako granicznej stacji przeładunkowej, już w XIX wieku predysponował Grajewo do rozwoju handlu międzynarodowego i wysokiej wymiany towarowej. Przez cały ten okres był to niewątpliwym atutem miasta. W chwili obecnej przebiegające przez miasto dwie drogi krajowe E65 i E61 stanowią z jednej strony problem (duże natężenie ruchu, „eliminacja” rynku z przestrzeni użytkowej mieszkańców”) z drugiej umożliwiły rozwinięcie się miasta jako „zagłębia” firm przewozowo-spedycyjnych. Przebiegająca przez miasto linia kolejowa dzieli je na dwa obszary dość słabo skomunikowane. Dziś miasto nie pełni roli ośrodka handlowego, zaś w przewidywalnej perspektywie powstania tras ViaBaltica i RailBaltica straci jeszcze bardziej na znaczeniu.

3. Utrata charakteru miasta wieloreligijnego i wielokulturowego

Z racji swojego przygranicznego charakteru Grajewo przez wieki było miastem wielokulturowym, o czym świadczą m.in. sąsiadujące ze sobą budynki sakralne: kościoła katolickiego, prawosławnej cerkwi, synagogi i ewangelickiego domu modlitw oraz cmentarze: katolicki, ewangelicki, prawosławny

i żydowski kirkut. W drugiej połowie XIX wyznawcy judaizmu stanowili nawet 70% mieszkańców miasta, zaś w okresie międzywojennym ok. 40%. Niestety w wyniku tragicznych wydarzeń z pierwszej połowy XX wieku, dziś w krajobrazie naszego miasta nie ma w zasadzie żadnego materialnego śladu po mniejszościach wyznaniowych i narodowościowych, które przez wieki brały udział w rozwoju Grajewa. Współistnienie obok siebie różnych nacji i religii powodowało, iż społeczeństwo miało bezpośredni kontakt z tzw. „innością” przez co była ona odbierana, jako coś normalnego. Po II wojnie do dnia dzisiejszego miasto stało się jednonarodowe i monoreligijne – Polacy wyznania rzymskokatolickiego, co spowodowało zakorzenienie pewnych postaw, czego efektem jest brak otwartości i postaw tolerancyjnych na wszystko co jest w lokalnym rozumieniu „inne, wykraczające poza nasz świat wartości i postrzegania”.

4. Stara zabudowa w centrum miasta

Wynikająca z kontekstu trzeciego zmiana po II wojnie światowej struktury społecznej mieszkańców spowodowała również zmianę własnościową dużej części obszaru miasta i przynależności dużej części zasobów mieszkaniowych. Ich „upaństwowienie” (w dużej mierze stanowią one obecnie zasób ADM) i niejasna przez długie lata sytuacja prawna spowodowała, że były traktowane jako „obce” i „tymczasowe”, co powodowało brak odpowiedniego poziomu dbałości o ich stan, który regularnie ulegał pogorszeniu. Z racji tego obszary te są obecnie znacznie zdegradowane (w wielu miejscach brak chociażby instalacji wod.-kan.), a stanowią obecnie centrum miasta.

5. Brak charakterystycznych zabytków o ponadlokalnym charakterze

Miasto nie dysponuje znaczącymi w sensie ponadlokalnym zabytkami, jak np. zespół klasztorny w Szczuczynie, Góra Zamkowa w Rajgrodzie itp. Jedynymi obiektami posiadającymi pewien potencjał, które można by wykorzystać w procesie rewitalizacyjnym są dworzec PKP oraz budynek byłego kasyna oficerskiego (tzw. Klub Hades). Potencjał tych obiektów można wykorzystać jedynie w powiązaniu z tradycjami, których dotyczy kontekst 6.

6. Tradycje

Tradycjami, które są żywe do dnia dzisiejszego i obejmują swym zasięgiem w różnych aspektach znaczącą ilościowo część mieszkańców są w zasadzie jedynie tradycje wojskowe 9 Pułku Strzelców Konnych. Tradycje pułku są bardzo żywe w mieście do dnia dzisiejszego poprzez funkcjonowanie następujących podmiotów: Towarzystwo Przyjaciół 9 PSK wraz Grupę Rekonstrukcji Historycznej 9 PSK, Zespół Szkół im. 9 PSK, Hufiec Biebrzański ZHP im. 9 PSK, Organizacja Społeczno-Wychowawcza „Strzelec” JS 1011 oraz 2 batalion zmechanizowany 15 GBZmech., który kultywuje tradycje 9 PSK; Grajewska Izba Historyczna.

Wydarzeniem, które można spróbować wykorzystać jest również wizyta Napoleona w Grajewie w grudniu 1812 r.

7. Brak “elity społecznej miasta”

Niezwykle istotnym pokłosem wydarzeń historycznych, szczególnie tragicznego okresu II wojny światowej oraz funkcjonującego przez ponad pół wieku systemu komunistycznego jest widoczny

obecnie brak lokalnych autorytetów i “elity społecznej miasta”. W przeciwieństwie do okresu II Rzeczypospolitej, gdy dyrektorzy szkół i grono nauczycielskie (szczególnie miejscowego Gimnazjum), urzędnicy, kadra oficerska 9 Pułku Strzelców Konnych, księża i rabini, okoliczni właściciele ziemscy, bogatsi kupcy i rzemieślnicy byli tymi, którzy kreowali życie społeczne miasta, dziś w zasadzie żadna z tych grup nie pełni takiej roli. Liczba faktycznie działających organizacji społecznych jest niewielka, a te które działają opierają się głównie na zaangażowaniu kilku społeczników, aktywnych liderów.

Zasoby społeczności lokalnej

Przez zasoby społeczności lokalnej rozumieć należy wszystko, co może zostać wykorzystane do jej rozwoju. Są to:

- zasoby ludzkie;
- zasoby instytucjonalne – lokalne instytucje i organizacje działające zarówno w sferze publicznej, jak i prywatnej (biznesowej i pozarządowej);
- zasoby materialne/fizyczne – zarówno wykorzystywane na co dzień zasoby „w działaniu” (miejsca skupiające mieszkańców itp.), jak i możliwości (m.in. miejsca do wykorzystania).

Analiza zasobów instytucjonalnych

Na obszarze rewitalizacji oraz w jego bliskim sąsiedztwie zlokalizowanych jest wiele instytucji działających zarówno w sferze publicznej, jak i prywatnej w wielu ważnych dziedzinach. Znajdują się tu placówki edukacyjne, instytucje kultury oraz liczne punkty usługowe i handlowe. Swoją siedzibę ma wiele urzędów w tym m.in. Urząd Miasta Grajewo, Urząd Gminy Grajewo, Starostwo Powiatowe w Grajewie. Wśród publicznych zasobów instytucjonalnych mających duże znaczenie dla mieszkańców warto wymienić Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej czy Centrum Integracji Społecznej w Grajewie.

Wśród zasobów instytucjonalnych na szczególną uwagę zasługują lokalne organizacje pozarządowe. Ich działania wykraczają często poza obszar rewitalizacji i są kierowane do mieszkańców całego miasta.

1. Związek Strzelecki „Strzelec” Organizacja Społeczno-Wychowawcza Jednostki Strzeleckiej 1011 Grajewo.

Misją Związku Strzeleckiego, ogólnopolskiego patriotycznego stowarzyszenia jest działanie na rzecz niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej i jej umacniania; wychowanie obywatelskie członków, oparte na ideologii państwowotwórczej i dyscyplinie społecznej wg wskazań Założyciela i Pierwszego Komendanta Głównego Związku Strzeleckiego Józefa Piłsudskiego, ujętych w Prawie i Przyrzeczeniu Strzeleckim; przygotowywanie młodzieży do służby wojskowej i obrony cywilnej; wychowywanie członków Związku w duchu patriotycznym wokół takich wartości jak: Bóg, Honor, Ojczyzna; podnoszenie poziomu sprawności fizycznej oraz uczenie zdyscyplinowanego życia w zespole.

Związek Strzelecki w następujący sposób określa swoje działania na najbliższe dwa lata:

- wsparcie programu rewitalizacji przez członków Związku Strzeleckiego „Strzelec”,

- pomoc przy organizowaniu spotkań w różnych punktach miasta z mieszkańcami, rozmowy mające na celu zachęcenie młodzieży do wyboru szkoły ZS NR 2 klasy mundurowej, włączenie w spotkania młodzieży – bezpośrednia rozmowa rówieśników mogłaby zachęcić młodzież z obszarów rewitalizacji do „wyrwania” się ze środowiska, dostrzeżenie możliwości rozwoju zawodowego i społecznego,
- promocja działań rewitalizacji podczas organizacji i współorganizacji imprez inicjowanych przez Strzelca,
- działania zachęcające przedsiębiorców lokalnych do włączenia się w proces rewitalizacji obiektów poprzez sponsoring.

2. Stowarzyszenie „Szkoła Naszą Szansą”

Grajewskie Stowarzyszenie stawia sobie za cel włączenie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w życie publiczne, społeczne, zawodowe, kulturalne oraz artystyczne, odpowiednio do ich zainteresowań i potrzeb. Stowarzyszenie ma w planach następujące cykliczne imprezy:

- Dzień Godności Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną;
- Festiwal Gorących Serc - Przegląd Twórczości Artystycznej Dzieci i Młodzieży.

Imprezy organizowane przez Stowarzyszenie adresowane są do mieszkańców Grajewa, osób niepełnosprawnych, ich rodzin i bliskich.

3. Stowarzyszenie Kultura Niezależna

Stowarzyszenie działa na rzecz uzdolnionych grajewskich dzieci i młodzieży oraz prowadzi działalność popularyzującą kulturę. Stowarzyszenie jest współorganizatorem Grajewskiej Biesiady Literackiej, której ideą jest zapoznanie mieszkańców miasta z twórczością poetycką lokalnych twórców, przedstawienie przez nich swojego dorobku literackiego, zaprezentowanie twórczości poprzez prezentacje własnej poezji i zachęcanie do czytania wierszy. Ponadto Stowarzyszenie jest organizatorem Konkursu Pieśni Patriotycznych - imprezy skierowanej do dzieci, młodzieży i dorosłych.

4. Stowarzyszenie „Jazda Historyczna”

Grajewskie Stowarzyszenie upowszechnia wśród mieszkańców wiedzę na temat historii kraju poprzez organizację atrakcyjnych imprez przedstawiających wydarzenia historyczne. Imprezą cykliczną organizowaną przez Stowarzyszenie jest Grajewski Piknik XVII w Parku Wolności.

5. Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku

UTW działa aktywnie w Grajewie od 7 lat, z sukcesem aktywizując grajewskich seniorów poprzez organizację codziennych zajęć: warsztaty językowe, warsztaty psychologiczne, wykłady z dietetyki, zajęcia z rękodzieła. Uniwersytet prowadzi również regularne zajęcia ruchowo-rekreacyjne, treningi funkcjonalne, ćwiczenia na basenie, warsztaty taneczne. Studenci UTW uczestniczą również w projekcie „Cyfrowy Senior”- realizowanym w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa. Słuchacze Uniwersytetu są informowani i zachęceni do uczestnictwa w imprezach organizowanych

przez inne jednostki. Biorą dzięki temu czynny udział w imprezach, działaniach i konkursach organizowanych przez Grajewskie Centrum Kultury i Bibliotekę Miejską.

Ponadto w ramach Uniwersytetu organizowane są spotkania z ciekawymi ludźmi oraz spotkania integracyjne, na których studenci prezentują własne prace wykonane na zajęciach z rękodzieła prowadzonych w ramach UTW. Uniwersytet Trzeciego Wieku często współpracuje z Klubem Seniora. Organizuje też wspólne wyjazdy i warsztaty z rękodzieła.

6. Klub Sportowy Maratonka

Działalność Klubu koncentruje się wokół aktywizacji sportowej mieszkańców miasta. Klub organizuje szereg cyklicznych wydarzeń. Sztandarową imprezą Klubu organizowaną od wielu lat pod patronatem Burmistrza Miasta Grajewo jest Międzynarodowy Uliczny Bieg Wilka. Impreza adresowana jest do dzieci, młodzieży i dorosłych uczestników Biegu. W ramach corocznych Dni Grajewa odbywa się Bieg Rodzinny – adresowany do całych rodzin. Kolejną imprezą realizowaną cyklicznie jest Bieg Powstania Warszawskiego organizowany na początku sierpnia oraz Bieg Rolnika współorganizowany z Gminą Grajewo odbywający się co roku, za każdym razem w innej miejscowości w okolicy (Ruda, Popowo, Sojczyn Borowy i inne). Ponadto co roku cyklicznie w ostatnią sobotę roku organizowany jest Bieg Sylwestrowy.

7. Klub Sportowy Warmia Grajewo

Klub Sportowy Warmia działa od wielu lat (został założony w 1924 r.) Działalność Klubu koncentruje się na krzewieniu i propagowaniu kultury fizycznej, a w szczególności na popularyzacji piłki nożnej. Kalendarz na najbliższe lata przewiduje rozgrywki ligowe zgodne z terminarzem zatwierdzonym przez Podlaski Związek Piłki Nożnej w Białymstoku.

8. Stowarzyszenie „Alternatywa”

Stowarzyszenie zarejestrowane w Ełku prowadzące działania min. w Grajewie.

Stowarzyszenie stawia sobie za cel dotarcie do dzieci i młodzieży zagrożonej patologiami i niedostosowaniem społecznym, wywodzących się z najuboższych środowisk. W ostatnich latach w Grajewie Stowarzyszenie organizowało m.in. „Festyny na podwórkach”, rozmowy z dziećmi, ich rodzicami i dziadkami, imprezy z atrakcjami typu: malowanie twarzy, trampoliny, dmuchane zjeżdżalnie, bańki mydlane, gry planszowe, quizy wiedzy na temat miasta, zabawy sportowe i zręcznościowe, konkursy. Stowarzyszenie ma doświadczenie w pracy przy projektach dotyczących rewitalizacji.

9. Stowarzyszenie na Rzecz Rodzin WESTA

Stowarzyszenie zarejestrowane w Szczuczynie prowadzące działania min. w Grajewie. Stowarzyszenie skupia się na działaniach integracyjnych, aktywizacyjnych i edukacyjnych kierowanych do rodzin oraz na różnych formach opieki i edukacji rodziców np. warsztaty z chustami.

10. Stowarzyszenie „Lepsze Grajewo”

Celem Stowarzyszenia jest reprezentacja i obrona interesów ogólnych i jednostkowych mieszkańców miasta Grajewa wobec organów samorządowych w sprawach, swoją materią obejmujących co

najmniej jeden z pozostałych celów stowarzyszenia: budowę alternatywnego planu rozwoju miasta – promowanie postaw obywatelskich mieszkańców Grajewa, poszerzenie świadomości i wiedzy mieszkańców Grajewa na temat mechanizmów działania władz samorządowych, upowszechnianie i ochrona wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, kształtowanie właściwych postaw i wysokiego poziomu etycznego władz samorządowych oraz reagowania w razie rażącego niedopełniania przez nie obowiązków ustawowych, wspieranie inicjatyw i organizowanie akcji mających na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców Grajewa, integrację członków stowarzyszenia i mieszkańców Grajewa oraz upowszechnianie wiedzy o Grajewie oraz promocja miasta Grajewa w ogólnodostępnych mediach.

11. Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Społecznych na Rzecz Osób Niepełnosprawnych.

Stowarzyszenie działa na rzecz osób niepełnosprawnych poprzez warsztaty terapii zajęciowej, imprezy integracyjne. Stowarzyszenie prowadzi cyklicznie warsztaty (codziennie), organizuje imprezy integracyjne dla osób niepełnosprawnych z terenu miasta, województwa podlaskiego i warmińsko-mazurskiego.

12. Towarzystwo Przyjaciół 9 Pułku Strzelców Konnych.

Głównym celem działalności Stowarzyszenia jest kultywowanie, popularyzowanie i utrwalanie w pamięci społecznej barw, tradycji i dziejów walk 9 PSK i PSK AK, jak również ochrona i promocja dziedzictwa kulturowo-historycznego ziem powiatu grajewskiego. Stowarzyszenie planuje:

- organizację obchodów Świąta 9 PSK i pikniku militarnego zakończonego rekonstrukcją walk z IX 1939 r.
- organizację „Wielkiego testu wiedzy o historii Grajewa” poświęconego historii 9 PSK
- wydanie gry planszowej „Poznaj Pana po cholewie” ukazującej codzienne życie kawalerzysty okresu II RP na przykładzie 9 PSK
- współorganizację uroczystości rocznicowych bitwy 9 PSK w 1939 r. i bitwy 9 PSK AK z IX 1944r
- akcję restauracji grobów żołnierskich na cmentarzu parafialnym w Grajewie.

13. Klub Sportowy Ookami – Shinkyokushin Grajewo

Klub sportowy Ookami działa na rzecz dzieci, młodzieży i dorosłych. Karate daje wiele korzyści, pozytywnie wpływa na rozwój fizyczny, rozładowuje emocje i daje upust energii – to wszystko poprzez ćwiczenia sprawnościowe, gry i zabawy połączone z treningiem Karate. Klub sportowy jest organizatorem:

- cyklu treningów „Mamo! Tato! Trenuj ze mną” - od trzech lat dla wszystkich chętnych mieszkańców miasta (dzieci z rodzicami);
- „Rock&Karate” - trening połączony z muzyką lub dźwiękami na żywo – trening otwarty dla mieszkańców miasta.

W roku 2020 zaplanowano:

- ferie zimowe „Zimowa Akademia Karate” - cykliczna coroczna akcja treningów otwartych w ferie zimowe (codziennie przez tydzień ferii);
- „Ookami Cup” - cykliczny turniej sportowy;
- regularne treningi karate z podziałem na grupy wiekowe, zajęcia budzą ogromne emocje wśród najmłodszych- zajęcia cykliczne;
- współpraca z przedszkolami i prowadzenie zajęć sportowych w przedszkolach.

14. Stowarzyszenie Współpraca dla Grajewa

Działa na rzecz wspierania rozwoju lokalnego, obrony interesów ogólnych i jednostkowych obywateli, a także reprezentuje mieszkańców wobec organów samorządowych i instytucji. Stowarzyszenie jest organizatorem:

- Pikniku Piłki Nożnej „Łoś” na boisku Klubu Hades (rozgrywki w piłkę nożną między drużynami, dmuchawce dla dzieci, lody, malowanie twarzy, jazda konna);
- „Kawy z Burmistrzem” - spotkania z mieszkańcami w Parku z czołgami - w letnie niedziele
- „Grajewskiego Złotu Samochodów Ciężarowych - Truck Show”;
- „Gwiazdki z WDG” - paczki żywnościowe dla osób starszych (miesiąc grudzień).

15. Lokalna Grupa Działania „Biebrzański Dar Natury”

Działa w kierunku podniesienia jakości kształcenia dzieci i młodzieży na terenie LGD oraz wzmocnienia edukacji zaangażowania mieszkańców na rzecz wspierania rozwoju lokalnego LGD.

W ramach inicjatywy informacyjno - promocyjnej sprzyjającej zwiększeniu aktywności mieszkańców LGD oraz promocji działalności LGD, dla członków LGD organizowane są co roku imprezy plenerowe.

16. Hufiec ZHP im. 9 Pułku Strzelców Konnych w Grajewie

Misją ZHP jest wychowanie młodego człowieka, czyli wspieranie go we wszechstronnym rozwoju i kształtowaniu charakteru przez stawianie wyzwań. Hufiec ZHP w Grajewie stwarza dzieciom i młodzieży warunki rozwoju, kształtując w nich potrzeby służby Bogu, Ojczyźnie i drugiemu człowiekowi. Działania swe opiera na Prawie i Przrzeczeniu Harcerskim, wykorzystując metodę harcerską oraz bogactwo tradycji regionu.

17. Morsy Grajewe

Cele Stowarzyszenia to:

- popieranie, promocja idei całorocznych kąpeli i turystyki ekologicznej jako sposobu spędzania wolnego czasu;
- zwiększenie tolerancji przystosowania organizmu człowieka do niskich temperatur wody;
- promocja miasta Grajewe;
- promocja aktywnego trybu życia.

Stowarzyszenie realizuje swoje cele poprzez:

- organizowanie całorocznych kąpeli (m.in. Walentynki z morsami, przywitanie wiosny) oraz innych form aktywnej turystyki ekologicznej (m.in. wspólny rajd rowerowy szlakiem

obchodów nadania praw miejskich dla naszego miasta; spływ kajakowy mający na celu promocję naszego miasta na szlakach kajakowych np. Rospuda Biebrza itd.);

- utrzymywanie kontaktów oraz współpracy ze wszystkimi organizacjami, które pragną wziąć udział w realizacji celów stowarzyszenia;
- udział w kąpielach (wspólne morsowanie) z zaprzyjaźnionymi klubami, uczestnictwo w krajowych i międzynarodowych zlotach morsów np. Międzynarodowy Zlot Morsów w Mielnie.

Analiza zaangażowania Podmiotów Ekonomii Społecznej działających na terenie miasta Grajewa

Tabela zawiera analizę zaangażowania poszczególnych podmiotów ekonomii społecznej w następujące działania związane z rozwojem miasta:

- Działania związane z pracami nad Gminnym Programem Rewitalizacji
- Realizacja zadań publicznych
- Zaangażowanie w rozwiązywanie problemów społecznych

Tabela powstała w wyniku analizy zaangażowania organizacji w realizację zadań publicznych na terenie miasta w okresie 2017-2019.

Lp	Nazwa organizacji	Podmiot złożył fiškę w ramach programu rewitalizacji	Podmiot realizuje zadanie publiczne w 2019 roku	Jeśli tak to jakie?	Podmiot realizuje zadanie publiczne w 2018 roku	Jeśli tak to jakie?	Podmiot realizował zadanie publiczne w 2017 roku	Jeśli tak to jakie?	Podmiot zaangażowany w rozwiązywanie problemów społecznych miasta Grajewo
1	Związek Strzelecki "Strzelec" Organizacja Społeczno-Wychowawcza Jednostka Strzelecka 1011 Grajewo ul. Wojska Polskiego 84 19-200 Grajewo	NIE	NIE	NIE DOTYCZY	TAK	<p>Rodzaj zadania: Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej w mieście Grajewo w 2018 r.</p> <p>Nazwa zadania: Strzelecka orientacja Rodzaj zadania: Porządek i bezpieczeństwo publiczne oraz przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym w mieście Grajewo w 2018 r.</p> <p>Nazwa zadania: Warsztaty strzeleckie</p>	TAK	<p>Rodzaj zadania: Podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej w mieście Grajewo w 2017 r.</p> <p>Nazwa zadania: Strzelecka orientacja Rodzaj zadania: Porządek i bezpieczeństwo publiczne oraz przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym w mieście Grajewo w 2017 r.</p> <p>Nazwa zadania: Warsztaty strzeleckie dla kobiet</p>	TAK

2	Stowarzyszenie Lepsze Grajewo ul. Wojska Polskiego 61 19-200 Grajewo	NIE	NIE	NIE DOTYCZY	TAK	Zadanie: Podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej- Grajewski piknik dla niepodległej Rodzaj zadania: Wspieranie i upowszechnianie działalności na rzecz rodziny w mieście Grajewo w 2018 r. Nazwa zadania: VIII Piknik Familijny	TAK	Rodzaj zadania: Wspieranie i upowszechnianie działalności na rzecz rodziny w mieście Grajewo w 2017 r. Nazwa zadania: VII Piknik Familijny	
3	Stowarzyszenie Szkoła Naszą Szansą ul. Łtcka 11/4 19-200 Grajewo	NIE	TAK	Rodzaj zadania: Działania na rzecz osób niepełnosprawnych w mieście Grajewo w 2019 r. Nazwa zadania: Obchody X Powiatowego Dnia Godności z Niepełnosprawnością Intelktualną	TAK	Rodzaj zadania: Działania na rzecz osób niepełnosprawnych w mieście Grajewo w 2018 r. Nazwa zadania: Obchody IX Powiatowego Dnia Godności z Niepełnosprawno-ścią Intelktualną	TAK	Rodzaj zadania: Działania na rzecz osób niepełnosprawnych w mieście Grajewo w 2017 r. Nazwa zadania: Obchody VIII Powiatowego dnia Godności z Niepełnosprawno-ścią Intelktualną	TAK
4	Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Społecznych na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Os. Centrum 38 19-200 Grajewo	NIE	NIE	NIE DOTYCZY	TAK	Rodzaj zadania: Działania na rzecz osób niepełnosprawnych w mieście Grajewo w 2018 r. Nazwa zadania: Żyjmy Razem - Grajewo 2018	TAK	Rodzaj zadania: Działania na rzecz osób niepełnosprawnych w mieście Grajewo w 2017 r. Nazwa zadania: Żyjmy Razem - Grajewo 2017	TAK

5	Kultura Niezależna Os. Południe 3/6 19-200 Grajewo	NIE	TAK	Rodzaj zadania: Kultura w mieście Grajewo w 2019 r. Nazwa zadania: III Konkurs Pieśni Patriotycznych	TAK	Rodzaj zadania: Kultura w mieście Grajewo w 2018 r. Nazwa zadania: II Konkurs Pieśni Patriotycznych	TAK	Rodzaj zadania: Kultura w mieście Grajewo w 2017 r. Nazwa zadania: Konkurs Pieśni Patriotycznej	
6	Uniwersytet Trzeciego Wieku ul. Wojska Polskiego 20/1 19-200 Grajewo	NIE	TAK	Rodzaj zadania: Działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym w mieście Grajewo w 2019 r. Nazwa zadania: Uniwersytet Trzeciego Wieku	TAK	Rodzaj zadania: Działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym w mieście Grajewo w 2018 r. Nazwa zadania: Uniwersytet Trzeciego Wieku	TAK	Rodzaj zadania: Działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym w mieście Grajewo w 2017 r. Nazwa zadania: Uniwersytet Trzeciego Wieku	TAK
7	Stowarzyszenie Współpraca dla Grajewo ul. Wojska Polskiego 6/32 19-200 Grajewo	NIE	TAK	Rodzaj zadania publicznego: Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej w mieście Grajewo w 2019 r. Nazwa zadania: Piknik Piłki Nożnej ŁOŚ.	TAK	Rodzaj zadania: Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej w mieście Grajewo w 2018 r. Nazwa zadania: Grajewo Game Festival	TAK	Rodzaj zadania: Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej w mieście Grajewo w 2017 r. Nazwa zadania: Grajewo Game Festival	TAK
8	Towarzystwo Przyjaciół 9 Pułku Strzelców Konnych, ul. Etcka 30, 19-200 Grajewo	NIE	TAK	Rodzaj zadania: Podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej w mieście Grajewo w 2019 r. Nazwa zadania:	TAK	Rodzaj zadania: Podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej w mieście Grajewo w 2018 r. Nazwa zadania:	NIE	NIE DOTYCZY	

				Wielki test wiedzy o historii Grajewa		Wielki test wiedzy o historii Grajewa			
9	Stowarzyszenie Jazda Historyczna, os. Południe 17/45, 19-200 Grajewo	NIE	TAK	<p>Rodzaj zadania: Podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej w mieście Grajewo w 2019 r.</p> <p>Nazwa zadania: II Grajewski Piknik XVII wieczny</p>	TAK	<p>Rodzaj zadania: Podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej w mieście Grajewo w 2018 r.</p> <p>Nazwa zadania: Piknik XVII wieczny – Obchody 100 lecia odzyskania niepodległości przez Polskę</p>	NIE	NIE DOTYCZY	
10	Klub Sportowy Warmia Grajewo, ul. Piłsudskiego 30 A, 19-200 Grajewo	NIE	TAK	<p>Nazwa celu publicznego: Rozwój dyscypliny sportowej – piłki nożnej poprzez wsparcie klubów sportowych reprezentujących miasto Grajewo w rozgrywkach ligowych piłki nożnej w pierwszym i w drugim półroczu 2019 r</p>	TAK	<p>Nazwa celu publicznego: Rozwój dyscypliny sportowej – piłki nożnej poprzez wsparcie klubów sportowych reprezentujących miasto Grajewo w rozgrywkach ligowych piłki nożnej w pierwszym i w drugim półroczu 2018 r.</p>	TAK	<p>Nazwa celu publicznego: Rozwój dyscypliny sportowej – piłki nożnej poprzez wsparcie klubów sportowych reprezentujących miasto Grajewo w rozgrywkach ligowych piłki nożnej w pierwszym i w drugim półroczu 2017 r.</p>	
11	Uczniowski Klub Karate Os. Południe 66/30 19-200 Grajewo	NIE	NIE	NIE DOTYCZY	NIE	NIE DOTYCZY	TAK	<p>Rodzaj zadania: Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej w mieście Grajewo w 2017 r.</p> <p>Nazwa zadania: XI Mikołajkowy Turniej Karate</p>	

12	<p>Etckie Towarzystwo Muzyczne</p> <p>ul. Armii Krajowej 2</p> <p>19-200 Grajewo</p>	NIE	NIE	NIE DOTYCZY	TAK	<p>Nazwa zadania:</p> <p>Podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej w mieście Grajewo w 2018 r.</p> <p>Nazwa zadania:</p> <p>Koncert Chóru Kontrapunkt na 11 listopada 2018 r. - 100-lecie Niepodległości.</p>	TAK	<p>Rodzaj zadania:</p> <p>Podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej w mieście Grajewo w 2017 r.</p> <p>Nazwa zadania:</p> <p>Koncerty na cztery pory roku</p>	
13	<p>Fundacja Self Active Planet Akademia Rozwoju Osobistego, ul. Gwardii Ludowej 21, 05-092 Łomianki</p>	NIE	NIE	NIE DOTYCZY	NIE	NIE DOTYCZY	TAK	<p>Rodzaj zadania:</p> <p>Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej w mieście Grajewo w 2017 r.</p> <p>Nazwa zadania:</p> <p>Spotkania z fitness i jogą</p>	
14	<p>Stowarzyszenie na Rzecz Rodziny WESTA, ul. Kilińskiego 16, 19-230 Szczuczyn</p>	NIE	NIE	NIE DOTYCZY	TAK	<p>Rodzaj zadania:</p> <p>Wspieranie i upowszechnianie działalności na rzecz rodziny w mieście Grajewo w 2018 r.</p> <p>Nazwa zadania:</p> <p>Grajewo przyjazne mamom</p>	NIE	NIE DOTYCZY	
15	<p>Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Oświatowo-Wychowawczych im. Teresy Kras,</p>	NIE	NIE	NIE DOTYCZY	NIE	NIE DOTYCZY	TAK	<p>Rodzaj zadania:</p> <p>Organizacja wypoczynku letniego z programem profilaktycznym dla dzieci i młodzieży, w tym z rodzin dysfunkcyjnych w ramach</p>	TAK

	ul. Fabryczna 15, 20-301 Lublin							realizacji zadania publicznego z zakresu porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym w mieście Grajewo w 2017 r. Nazwa zadania: Wypoczynek letni dzieci i młodzieży z programem profilaktycznym.	
16	Stowarzyszenie Przyjaciół Liceum Ogólnokształcącego im. Mikołaja Kopernika w Grajewie, ul. Mickiewicza 3, 19-200 Grajewo	NIE	TAK	Rodzaj zadania: Podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej w mieście Grajewo w 2019 r. Nazwa zadania: Album „100 lat Liceum Ogólnokształcącego im. Mikołaja Kopernika w Grajewie 1919–2019”	NIE	NIE DOTYCZY	NIE	NIE DOTYCZY	

Analiza potencjałów fizycznych – miejsca ważne dla społeczności lokalnej

---

Park Wolności

Park położony przy ul. Strażackiej (naprzeciwko Urzędu Miasta w Grajewie). Na terenie parku znajdują się liczne atrakcje takie jak plac zabaw dla dzieci, siłownia pod chmurką czy boisko do siatkówki plażowej. Miejsce to jest wykorzystywane do organizacji festynów np. piknik rodzinny lub Jarmark Średniowieczny.

Park Solidarności

Park położony w samym centrum Miasta tzw. Central Park. Na terenie parku znajdują się: sieć alejek, stawy, siłownia pod chmurką, Street Workout oraz miasteczko rowerowe. Park łączy ulicę Konstytucji 3 Maja z ulicą Kopernika, dlatego jest bardzo często uczęszczanym miejscem.

Park „z czołgami”

Park położony na ul. Wojska Polskiego (droga krajowa Białystok - Ełk). Na terenie parku znajdują się: plac zabaw, stoły z szachownicami wraz z ławkami, sieć alejek, eksponaty sprzętu wojskowego (czołg, samolot). W centrum parku położony jest budynek wykorzystywany jako siedziba organizacji pozarządowych.

Lokal gastronomiczny „Spółdzielcza 1”

Lokal gastronomiczny położony na ul. Spółdzielczej. Budynek składający się z dwóch kondygnacji (parter: restauracja, I piętro: kręgielnia, stoły bilardowe). Miejsce najczęściej odwiedzane przez mieszkańców Grajewa, szczególnie w weekendy.

Lokal gastronomiczny – „Piecuch Retro”

Lokal gastronomiczny położony przy ul. Wojska Polskiego 23c.

Budynek jednokondygnacyjny z jedną salą mieszczącą ok. 50-60 osób.

Lokal gastronomiczny „Balton”

Budynek posiada salę weselną, restaurację, pokoje do wynajęcia oraz siłownię. Na terenie budynku prowadzone są wszelkiego rodzaju zajęcia fitness.

Plac Niepodległości

Skwer położony przy ul. Plac Niepodległości. Teren znajdujący się przy skrzyżowaniu dwóch dróg krajowych S61 i S65 (ul. Piłsudskiego oraz ul. Etcka). Miejsce odwiedzane najczęściej przez ludzi uzależnionych (najczęściej alkoholicy) oraz młodzież z problemami natury społecznej.

Plac, leżący w centrum miasta, który mógłby skupiać aktywność mieszkańców pod warunkiem przywrócenia mu funkcji społecznej i kulturalnej a także nadania nowych funkcji edukacyjnych i gospodarczych.

Parking przy „Tesco”

Sklep wielkopowierzchniowy „Tesco” znajdujący się pomiędzy osiedlem Centrum, a ulicą Dworną. Parking przy sklepie przyciąga fanów motoryzacji (skutery, samochody). Liczne grupy młodzieży przebywają na terenie parkingu głównie wieczorami.

Klub „Hades”

Na terenie klubu znajdują się budynek, którego pomieszczenia wykorzystuje się jako szatnie dla zawodników piłki nożnej oraz sale wykorzystywane przez Grajewskie Centrum Kultury do wszelkiego rodzaju koncertów lub recitali oraz boisko piłkarskie wykorzystywane do treningów sekcji młodzieżowej tutejszego klubu sportowego „Warmia Grajewo”. Miejsce to jest przeznaczone do organizacji cyklicznych imprez miejskich: Dni Grajewa, Zakończenie Lata itd.

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji

1 września 1997 oddano do użytku nowo wybudowany kompleks dydaktyczno-sportowy przy Szkole Podstawowej nr 2, powołując jednocześnie do życia Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji. MOSiR zarządza i opiekuje się wieloma obiektami w tym: Halą Sportową przy ul. Strażackiej 2 w Grajewie. Hala przeznaczona jest zarówno dla klientów indywidualnych jak i grupowych, wyposażona w wysokiej jakości sprzęt sportowy. Obiekt zawiera siłownię, saunę oraz mniejsze sale służące do przeprowadzania zajęć zapaśniczych bądź innych aktywności fizycznych.

Pływalnia Miejska

Kryty basen wraz z zapleczem SPA, w którym znajdują się pomieszczenia do masażu, grotła solna, zespół saun. Pływalnia znajduje się na ul. Targowej 11 w Grajewie. Obiekt otwarty codziennie w godzinach 6:00 - 22:00.

Stadion Miejski im. Witolda Terleckiego

Zlokalizowany przy ul. Józefa Piłsudskiego 30a. Posiada jedną trybunę żelbetową z zapleczem i częściowym zadaszeniem, po zachodniej stronie boiska. Mieści około 2000 kibiców. Po przeciwnej stronie trybuny znajduje się sektor gości dla 240 osób. Od 2006 roku dzięki staraniom kibiców Warmii Grajewo obiekt nosi imię Witolda Terleckiego (miejscowy piłkarz i jedna z osób, która przyczyniła się do powstania klubu).

Kompleks boisk „Orlik”

Orlik przy ul. 11-go Listopada jest miejskim kompleksem boisk ogólnodostępnych powstałych w ramach programu „Moje Boisko – Orlik 2012”. „Orlik” jest oświetlony i wyposażony w: boisko piłkarskie ze sztuczną trawą oraz boisko wielofunkcyjne do gier zespołowych, a także budynek zaplecza z węzłem sanitarnym i szatnią.

Dodatkowo wybudowano urządzenia lekkoatletyczne: bieżnię, skocznie w dal, pole do rzutu kulą. W okresie zimowym na terenie kompleksu uruchamiane jest Lodowisko „Biały Orlik”.

Stadion Hades

W 2004 roku na boisku przy Klubie Hades dzięki działaczom sportowym Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji została ułożona nowa murawa oraz zamontowane nowe bramki. Boisko jest wykorzystywane przez akademię Warmii Grajewo do przeprowadzania treningów oraz rozgrywania oficjalnych meczów piłkarskich. Boisko znajduje się przy ul. Wojska Polskiego.

Grajewskie Centrum Kultury

Grajewskie Centrum Kultury jest funkcjonującą od stycznia 2016 roku samorządową instytucją kultury, powstałą z połączenia Miejskiego Domu Kultury i Grajewskiej Izby Historycznej. Prowadzi wielokierunkową działalność w dziedzinie rozwoju, upowszechniania, promowania kultury a także gromadzenia i ochrony dóbr kulturalno-historycznych dziedzictwa miasta i regionu. Ideą placówki jest wychodzenie do mieszkańców z taką ofertą programową, która będzie inspirowała do aktywności, pobudzała kreatywność, zaszczepiała ciekawość sztuki, zachęcała do poznawania historii regionu. Do podstawowych zadań należy:

- edukacja kulturalna oraz kształtowanie wartości poznawczych i estetycznych,
- tworzenie mieszkańcom Grajewa warunków do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowania wiedzą i sztuką,
- rozpoznawanie, rozwijanie i zaspokajanie zainteresowań oraz potrzeb kulturalnych i intelektualnych mieszkańców Grajewa oraz tworzenie warunków do ich rozwoju,
- tworzenie warunków do podtrzymywania postaw patriotycznych i kultywowania tradycji, w tym tradycji folklorystycznych,
- gromadzenie, trwała ochrona i udostępnianie dóbr kulturalno-historycznego dziedzictwa o charakterze materialnym i niematerialnym mieszkańcom miasta i regionu ,
- integrowanie społeczności miasta i wspieranie lokalnych inicjatyw kulturalnych,
- inspirowanie mieszkańców miasta do rozwijania zainteresowań przeszłością oraz umacnianie ich związku z własnym regionem;
- promocja miasta Grajewa.

Aktualnie w ramach działalności edukacyjnej i animacyjnej tzw. Amatorskiego Ruchu

- taniec towarzyski
- taniec nowoczesny
- taniec ludowy

Artystycznego realizowane były zajęcia w kilku formach:

- zajęcia teatralne
- zajęcia plastyczno-ceramiczne
- zajęcia wokalne i chór miejski
- grajewska Orkiestra Dęta.

W sumie w zajęciach tych uczestniczy tygodniowo w sposób ciągły ponad 500 osób, a łączna liczba prowadzonych godzin zajęć przekracza 60.

GCK rokrocznie przygotowuje samodzielnie lub we współpracy z innymi podmiotami bogatą propozycję działań kulturalnych (około 170 wydarzeń rocznie) skierowanych do mieszkańców reprezentujących wszystkie grupy wiekowe i najrozmaitsze rodzaje wrażliwości artystycznej.

W GCK funkcjonuje również kino weekendowe.

Grajewska Izba Historyczna

Grajewska Izba Historyczna to Oddział Grajewskiego Centrum Kultury, powstała w roku 2009 na fundamencie Izby Pamięci Ziemi Grajewskiej utworzonej, dzięki staraniom członków Klubu Byłych Żołnierzy 9 PSK AK. Celem jej funkcjonowania jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr kulturalno-historycznych dziedzictwa mieszkańców miasta i regionu o charakterze materialnym i niematerialnym. Na jej terenie odbywają się wystawy stałe i czasowe, spotkania, konferencje, uroczystości rocznicowe i patriotyczne. Ponadto GIH prowadzi badania terenowe i kwerendy archiwalne.

Centrum Tradycji Mleczarstwa - Muzeum Mleka

Centrum Tradycji Mleczarstwa - Muzeum Mleka jest Oddziałem Grajewskiego Centrum Kultury, które powstało w roku 2016, dzięki wsparciu funduszy europejskich, z myślą o promocji miasta i regionu Podlasia. CTMMM jest ciekawą atrakcją turystyczną, bowiem obiekt wyposażony jest w multimedia, które edukują i bawią, zarówno dzieci jak i dorosłych. Obiekt podzielony jest na strefy, każda z nich opowiada o tradycji przetwórstwa mleka, dzięki wykorzystaniu nowoczesnych rozwiązań technologicznych. Najmłodszy mają okazję uczestnictwa w interaktywnych grach i zabawach zręcznościowych. Muzeum Mleka oferuje również szereg innych możliwości, bowiem na jego terenie odbywają się uwielbiane przez dzieci warsztaty, cykliczne spotkania z Krówką Matyldą, konkursy plastyczne i literackie. Jest to miejsce, w którym odwiedzający kreatywnie wykorzystują wolny czas. Obiekt jest także miejscem organizacji wydarzeń kulturalnych, szkoleń, konferencji, targów, spotkań informacyjnych.

Miejska Biblioteka Publiczna w Grajewie

Jednostka prowadząca promocję czytelnictwa w mieście. Prowadzi szereg wydarzeń kulturalnych kierowanych do dzieci, młodzieży i dorosłych w tym spotkania autorskie, wystawy i warsztaty.

Centrum Integracji Społecznej w Grajewie

Głównym przedmiotem działania Centrum jest organizowanie reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Centrum jest również organizatorem i współorganizatorem imprez lokalnych. Uczestnicy biorą udział w zajęciach z doradcą zawodowym, psychologiem, instruktorem reintegracji zawodowej oraz w warsztatach artystycznych – w ramach reintegracji społecznej wykonują przedmioty rękodzieła artystycznego. Centrum aktywnie włącza się w działania charytatywne na rzecz lokalnej społeczności, pomaga innym jednostkom miejskim w realizacji przedsięwzięć.

W ramach uczestnictwa i reintegracji zawodowej uczestnicy wykonują zlecenia:

- usługi opiekuńcze nad osobami starszymi i chorymi;
- sprzątanie mieszkań i biur, mycie okien;
- pielęgnacja nagrobków;
- malowanie ogrodzeń;
- prace związane z utrzymaniem czystości terenów zielonych i odśnieżanie.

Skatepark i boisko przy Szkole Podstawowej nr 4

Miejsce rekreacji dla najmłodszych fanów skateboardingu. Trybuny boiska piłkarskiego położonego przy Szkole Podstawowej nr 4 są idealnym miejscem spotkań dla młodzieży w różnym wieku.

Ogrody działkowe

Miejsce wypoczynku i rekreacji dużej części mieszkańców Grajewa. W mieście znajdują się 4 Rodzinne Ogrody Działkowe (ROD) tj.: ROD „Oaza” i ROD „Jutrzenka” przy ul. Elektrycznej oraz ROD „Promyk” (niedaleko tzw. Klubu Hades) i ROD im. Hanki Sawickiej (na Osiedlu Huta).

Do potencjałów fizycznych zaliczyć można również obiekty/miejsca, który są istotne dla mieszkańców ze względu na pełnione w przeszłości role. Będą one mogły stanowić płaszczyznę aktywności społecznej gdy zostanie przywrócono im dawna świetność bądź nadana nowa funkcja: np. budynek dworca PKP, przystanek autobusowy. Znaczący potencjał tkwi w budynku po dawnej aptece przy Placu Niepodległości 10, któremu można nadać nowe funkcje. Miejsce to mogłoby zostać zaadoptowane na działalność kulturalno-rozrywkową oraz społeczną.

Potencjały – Sfera Biznesu

Opis potencjału biznesowego uwzględnia największe firmy prywatne oraz głównych pracodawców w Grajewie. Sfera biznesu może stanowić wsparcie procesów rewitalizacji choćby poprzez działania w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR – od ang. corporate social responsibility)¹.

Dzięki realizacji idei CSR w procesie rewitalizacji, możliwe jest budowanie relacji ze społecznością i władzami lokalnymi (udział firmy w życiu społeczności lokalnej), podejmowanie długofalowych i wymiernych inwestycji społecznych - ułatwia to sprawne i bezkonfliktowe funkcjonowanie firmy na rynku lokalnym. Społeczna odpowiedzialność umożliwia jej trwałe zakorzenienie się w społeczności i pozyskanie przychylności jej mieszkańców, a także zdobycie zaufania władz samorządowych. Szczególną rolę ma tutaj współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz budowanie partnerstw międzysektorowych, szczególnie w zakresie rozwoju ekonomii społecznej, która bezpośrednio związana jest z tworzeniem nowych miejsc pracy oraz budowaniu przewagi konkurencyjnej na rynku.

Narzędzia CSR stosowane przez firmy, które mogą być wykorzystane w Planie angażowania mieszkańców i partnerów społecznych mogą mieć następujący charakter:

- a) Działania na rzecz lokalnej społeczności – przedsięwzięcia na rzecz otoczenia, w którym funkcjonuje przedsiębiorstwo. Przyjmują postać: działań polegających na wspieraniu lokalnych instytucji i osób, współpracy z lokalnymi organizacjami, programów dla dzieci i młodzieży, działań ekologicznych, a także inwestycyjnych (np. budowanie dróg).
- b) Działania proekologiczne – działania kierowane na ochronę środowiska, inwestycje minimalizujące wpływ na środowisko. Należą do nich takie inicjatywy jak wdrażanie polityki środowiskowej, zrównoważone zarządzanie surowcami, segregacja odpadów, edukacja ekologiczna pracowników i klientów, a także wdrażanie ekologicznych procesów technologicznych oraz ekologicznych produktów i usług.
- c) Kampanie społeczne – umożliwiają przedsiębiorstwom za pośrednictwem mediów wpływanie na postawy społeczeństwa. Kampanie takie mają na celu niesienie pomocy potrzebującym (np. przekazywanie części zysków ze sprzedaży określonego produktu na cele społeczne lub działania prośrodowiskowe) lub zwiększenie świadomości społecznej na określony temat (np. ochrona środowiska, edukacja konsumencka). Temat akcji powinien być związany z działalnością przedsiębiorstwa.
- d) Programy dla pracowników – inwestycje w rozwój pracowników poprzez programy podnoszące kwalifikacje pracowników (kursy, szkolenia), programy integracyjne, programy na rzecz wyrównywania szans (elastyczne formy zatrudnienia, wyrównywanie szans osób po 45 roku życia, osób niepełnosprawnych)

---

¹ Opis narzędzi CSR za <https://www.parp.gov.pl/component/site/site/csr>

- e) Raporty społeczne – publikacje prezentujące sposób zarządzania przedsiębiorstwem i realizacji strategii firmy z uwzględnieniem działań społecznie odpowiedzialnych. Istotą raportowania jest przejrzystość przedsiębiorstwa. Raporty powinny wskazywać okres sprawozdawczy, zawierać oświadczenia dotyczące polityki, celów i strategii oraz przegląd wyników, pozwalający na porównywanie ich w kolejnych latach. Raport winien uwzględniać interesy i potrzeby szerokiej grupy interesariuszy.
- f) Systemy zarządzania – wprowadzanie przejrzystych i skutecznych systemów zarządzania tj. Quality Management System ISO 9000 (system zarządzania jakością), Environmental Management System ISO 14000 (system zarządzania środowiskowego), Social Accountability SA 8000 (zarządzanie odpowiedzialnością społeczną).
- g) Wolontariat pracowniczy – polega na dobrowolnej pracy (np. wykonywanie określonych prac, przeznaczanie pewnej liczby godzin pracy) pracowników firm na rzecz inicjatyw prospołecznych (instytucji, organizacji, akcji).
- h) Zarządzanie łańcuchem dostaw – stosowanie zasad społecznej odpowiedzialności biznesu na każdym etapie dostaw, wdrażanie standardów dla kontrahentów.
- i) Znakowanie produktów – obejmuje eko-znakowanie oraz znakowanie społeczne. Polega na informowaniu konsumenta o aspektach ekologicznych produktu (wpływie na środowisko, zdrowie) i społecznych. Znakowanie produktów wyróżnia je spośród dostępnych na rynku i umożliwia dokonywanie świadomych wyborów przez konsumentów. Jednocześnie producenci winni umieszczać rzetelną informację o składzie produktów i zawartości poszczególnych składników.

Powyższy katalog został zawarty w Planie w celu inspiracji i wykorzystania w społeczności Grajewa.

Główne firmy i pracodawcy z terenu Grajewa

ZAKREM

W roku 1990 - w okresie szybkich zmian politycznych i transformacji gospodarczych w Polsce utworzono niezależną finansowo Spółdzielnię Pracy i przejęto przedsiębiorstwo "ZAKREM" na własność. Mobilizacja nową rzeczywistością, różnymi czynnikami gospodarki wolnorynkowej oraz wymaganiami eksportu wielokrotnie wysiłki i jest motorem postępu. Powstawały i powstają coraz to nowe produkty. Wytężona praca i wieloletnie doświadczenia w dziedzinie transportu wewnętrznego zaowocowały nową estetyką i jakością. Podkreśleniem osiągnięć jest europejski standard wyrobów zgodny z wymogami bezpieczeństwa obowiązującymi w Unii Europejskiej dla wózków hydraulicznych. Firma zatrudnia 112 osób. Posiada własne zaplecze projektowo - badawcze, zautomatyzowane linie produkcyjne, własne służby handlowe i serwisowe. Zakład znajduje się na ul. Ełckiej 98 (przy wyjeździe z miasta w kierunku Ełku).

REKIN

Firma „REKIN” Sp.j. powstała w maju 1993r. W pierwszych latach działalności zajmowała się sprzedażą wyłącznie na rynek podlaski oraz eksportem do krajów byłego Związku Radzieckiego. Zmiany, które zachodziły na rynku produktów rybnych spowodowały rozwój firmy i poszerzenie działalności w kierunku dystrybucji w rejon woj. mazowieckiego, lubelskiego i warmińsko – mazurskiego.

Obecnie „REKIN” sp.j. jest jednym z czołowych dystrybutorów produktów z grupy ryb wędzonych, solonych, marynat, konserw i świeżych oraz najwyższej jakości dalekomorskich ryb mrożonych. W dobie rosnącego w Polsce zainteresowania zdrową żywnością pochodzenia morskiego, Spółka stara się powiązać oczekiwania klientów z szeroką ofertą dostawców dla dobra finalnego odbiorcy. „REKIN” sp.j. współpracuje z wiodącymi w Polsce importerami ryb z takich krajów jak: Norwegia, Islandia, Holandia, Argentyna, Rosja, Chile, Chiny, Wietnam, USA i Kanada. W ostatnim czasie firma podjęła się także bezpośredniego importu ryb od zagranicznych producentów. Firma zatrudnia ok. 120 osób, a jej siedziba znajduje się przy ul. Kopernika 51.

AGROCENTRUM

Zakład produkujący pasze dla zwierząt gospodarskich: drobiu, bydła i trzody chlewnej. Lider na rynku polskim z 20 letnim doświadczeniem. W swojej działalności umiejętnie integrują z jednej strony świat nauki, z drugiej strony producentów żywca i mleka. Firma zatrudnia ok 140 pracowników i znajduje się przy ul. Elewatorskiej 5. Firma bardzo chętnie uczestniczy w akcjach związanych z życiem mieszkańców (Dzień Strażaka, Dzień Policjanta, Dożynki). Wart podkreślenia jest też fakt, że ponad 60% surowca pochodzi od lokalnych przedsiębiorców. Wszelkiego rodzaju serwisowanie oraz inne usługi wykonywane są „na miejscu”.

JUAN

Zakład oferuje szeroką gamę wyrobów tj. blaty meblowe, wstęgi drzwiowe i parapety wewnętrzne w ponad 80 wzorach. Ponadto posiada bogaty asortyment laminatów, płyt wiórowych, laminowanych i forniowanych, płyt HDF, MDF, konstrukcyjno-budowlanych OSB, obrzeży i profili wykończeniowych, akcesoriów i okuć meblowych, elementów wykończenia i wyposażenia mebli renomowanych producentów. Zakład znajduje się przy ul. Magazynowej 1

Spółdzielnia Mleczarska „MLEKPOL”

Spółdzielnia Mleczarska Mlekpól w Grajewie to największy producent mleka i wyrobów mleczarskich w Polsce. Od lat niekwestionowany lider rodzimego mleczarstwa oraz jeden z dwudziestu największych przetwórców mleka w Europie. Jako pierwszy podmiot w Polsce SM Mlekpól przekroczyła granicę 1,83 mld litrów skupionego mleka rocznie. To ponad 5 milionów litrów mleka dziennie, od blisko 9500 producentów, członków Spółdzielni. Produkty Mlekpólu powstają w 12 nowoczesnych i wysoko wyspecjalizowanych zakładach produkcyjnych w: Grajewie, Zambrowie, Mrągowie, Kolnie, Sejnach, Bydgoszczy, Sokółce, Dąbrowie Białostockiej, Radomiu, Zwoleniu, Gorzowie Wielkopolskim i Suwałkach. Siedziba spółdzielni znajduje się przy ul. Elewatorskiej 13.

BOMAR

Firma BOMAR to rzetelny partner biznesowy dla producentów z branży meblowej. Historia firmy sięga

---

---

roku 1994, kiedy to został dokonany wpis do ewidencji działalności gospodarczej. Siedziba główna firmy mieści się w Grajewie przy ulicy Elewatorskiej 9. Grajewo zajmuje się sprzedażą hurtową płyt wiórowych.. Obecnie BOMAR to kilka tysięcy metrów kwadratowych własnej powierzchni magazynowej, ponad 50 pracowników i własna baza transportowa. Firma działa na terenie całej Polski, a także poza granicami kraju.

UNIDROG i UNIROL

Przedsiębiorstwo Drogowo Mostowe UNIDROG sp. z o.o. powstało w 1994 roku jako firma rodzinna, tworząc od podstaw swoje struktury kapitałowe i organizacyjno – techniczne. Siedziba spółki znajdują się przy ul. Fabrycznej 2 w Grajewie. PDM UNIDROG sp. z o.o. oraz zależne kapitałowo Przedsiębiorstwo Robót Drogowo – Mostowych sp. z o.o. posiadają stabilną, doświadczoną i dobrze wyszkoloną kadrę techniczno – inżynierską, ekonomiczno – finansową oraz wykwalifikowaną załogę. Dysponuje nowoczesnym parkiem sprzętowo – transportowym, bazą techniczną oraz wygodnym zapleczem administracyjno – socjalnym.

Przedsiębiorstwo UNIROL istnieje na rynku budowlanym od 1989 roku. Specjalizuje się w pracach drogowych, wodnokanalizacyjnych, ziemnych i budowlanych. Przedsiębiorstwo jest zlokalizowane na terenie województwa podlaskiego, z siedzibą Firmy w Grajewie przy ulicy Robotniczej 6. Większość prac wykonuje na obszarze północno - wschodniej Polski (województwa: podlaskie, warmińsko - mazurskie) Firma UNIROL dysponuje nowoczesnym parkiem maszynowym oraz doświadczoną kadrą techniczną.

PFLEIDERER

Pfleiderer to wiodący producent materiałów dla przemysłu meblarskiego w Europie. Wielkość mocy produkcyjnych plasuje koncern na drugim miejscu na świecie wśród producentów płyt wiórowych kierowanych do meblarstwa i wyposażenia wnętrz. Pfleiderer posiada obecnie w Europie 13 fabryk ściśle specjalizujących się w produkcji materiałów dla przemysłu meblarskiego. Poza istotnym zwiększeniem potencjału produkcyjnego w Europie, Pfleiderer przejął 8 fabryk w Ameryce Północnej, gdzie produkowane są m.in. płyty wiórowe, MDF i panele podłogowe.

PSS Społem w Grajewie

1 lutego 2013 roku przedsiębiorstwo „Społem” Powszechnej Spółdzielni Spożywców w Grajewie zostało wniesione aportem do SPOŁEM PSS w Grajewie Sp. z o.o. Spółka kontynuuje dotychczasową działalność handlową Spółdzielni, prowadząc sprzedaż detaliczną artykułów spożywczych i przemysłowych codziennego użytku w 8 placówkach handlowych w Grajewie i 1 w Szczuczynie. Od lat SPOŁEM w Grajewie stara się współpracować z lokalnymi producentami, dostawcami towarów, usług czy wykonawcami robót budowlano-montażowych. M.in. remont „Delikatesów” w Grajewie przy u. Piłsudskiego 13, budowę sklepu w Grajewie na Os. Południe 18 czy budowę supermarketu „Wiktor” w Grajewie przy u. Targowej realizowały lokalne firmy, przyczyniając się w ten sposób do zachowania wpływów z podatków w naszym regionie.

Potencjał społeczny

Przez potencjał społeczności lokalnej rozumie się możliwości tkwiące w danej społeczności, jej mocne strony i atuty. Na cechy charakteryzujące potencjał społeczności składają się:

- poczucie tożsamości/identyfikacji ze społecznością lokalną, więzi ze społecznością lokalną, przynależność do danego miejsca, które ujawniają się w relacjach między mieszkańcami, dostrzeganiu wspólnych wartości, norm, wizji.
- angażowanie się mieszkańców we wspólne działania, sprawy dotyczące miasta czyli odpowiedzialność mieszkańców a także lokalnych organizacji i instytucji za to, co dzieje się w ich mieście.
- umiejętność rozwiązywania problemów czyli przełożenie zaangażowania na konkretne działania.
- dostęp do zasobów: ludzkich, materialnych, ekonomicznych oraz politycznych, które są zlokalizowane w danej społeczności, a także poza nią.

Do tej listy warto dołączyć informację jako cenny zasób współczesnego życia społeczno-gospodarczego.

Przeprowadzone badanie ankietowe pn. *Diagnoza potrzeb, potencjału i możliwości mieszkańców Grajewa* zrealizowane w dniach 13.07 - 24.07.2019 r. dostarczyło wiele cennych informacji i pozwoliło wydobyć elementy funkcjonowania tej społeczności.

W badaniu wzięło udział 223 respondentów, z czego 142 osoby wypełniły ankietę on-line, zaś 81 wypełniło kwestionariusz w wersji papierowej. Ostatecznie do analizy uwzględniono 167 w pełni wypełnionych kwestionariuszy (część kwestionariuszy on-line zawierało odpowiedzi tylko na kilka pytań).

Identyfikacja z miejscem zamieszkania jest jednym z aspektów więzi lokalnej. Między ludźmi a miejscem, gdzie żyją powstają więzi emocjonalne i uczuciowe. Więź mieszkańców z miastem to ogół związków pomiędzy mieszkańcami a miastem oraz postaw wobec niego. Poczucie związku z Grajewem jako miejscem zamieszkania badane było za pomocą trzech wskaźników:

- stopnia zadowolenia z zamieszkania w mieście (satysfakcja lokalna),
- woli pozostania w mieście lub chęć wyprowadzenia się z niego (mobilność przestrzenna)
- deklaracji siły i sposobu związania z miastem.

Zdecydowana większość respondentów (87,42%) deklaruje zadowolenie z życia w Grajewie. Satysfakcja z miejscowości zamieszkania wynika zarówno z obiektywnej oceny jakości życia w mieście, ale również z emocjonalnej więzi z miastem.

Deklaracja satysfakcji lokalnej była powiązana z wiekiem respondentów. Zadowolenie z mieszkania w Grajewie wyrażały częściej osoby znajdujące się w starszych przedziałach wiekowych, natomiast wśród niezadowolonych większość stanowiły osoby młode. Ważną zmienną różnicującą zadowolenie

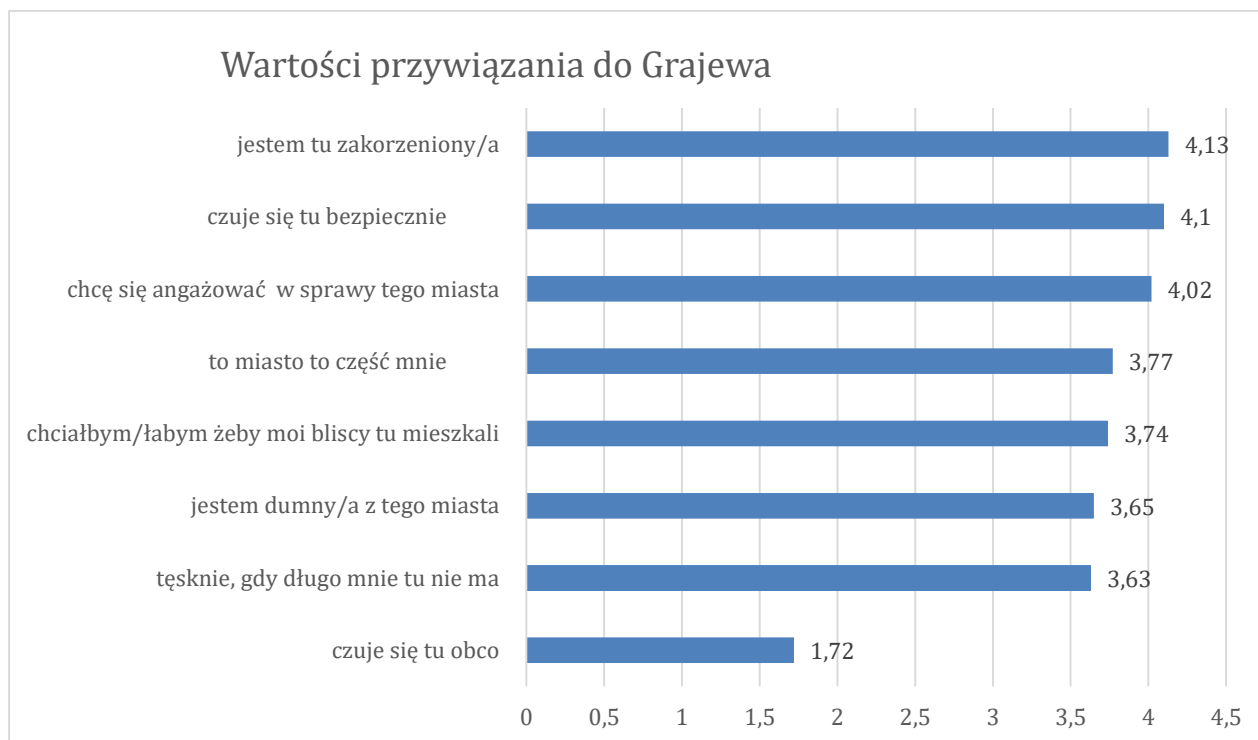
z mieszkania w mieście okazał się wskaźnik deklarowanej przez badanych mobilności przestrzennej. Mieszkańcy nie planujący wyprowadzić się z Grajewa częściej deklarowali zadowolenie z mieszkania w tym mieście, niż osoby noszące się z zamiarem przeprowadzki. Odpowiedzi deklarujące chęć wyjechania z Grajewa badani uzasadniali poszukiwaniem pracy, zbyt małymi zarobkami czy względami osobistymi.

Poznanie związków mieszkańców z otoczeniem po pierwsze dostarcza wiedzy na temat związków mieszkańców z miejscem zamieszkania (pełni funkcję poznawczą) oraz może być zestawem wskaźników, które informują o stopniu gotowości mieszkańców do działań na rzecz rozwoju miasta. W celu uzyskania informacji na temat subiektywnego poczucia więzi z miastem mieszkańcy zostali poproszeni o wskazanie w jakim stopniu czują się związani z miastem. Większość respondentów (64,07 %) swoje związki z Grajewem określiło jako wysokie bądź bardzo wysokie. Na taki poziom identyfikacji z miejscem wpływać może miejsce urodzenia i czas zamieszkania w Grajewie. Ponad połowa badanych – 58,08 % mieszka w Grajewie od urodzenia, a 31,13 % co najmniej 20 lat. Ten znaczący odsetek osób, które czują się związane z Grajewem, świadczyć może o tym, iż pewne obiektywne powiązania społeczne czy instytucjonalne mają silną jakość w tym mieście, na tyle że przekładają się na świadomość większości badanych.

Rozpatrując problem więzi z miastem można wyróżnić więź z przestrzenią i ze społecznością miasta. Ponad połowa badanych (52,69 %) oceniła, że ich więzi dotyczą zarówno miejsca jak i ludzi. Związek przede wszystkim z mieszkańcami Grajewa odczuwa 31,14 % badanych.

Biorąc pod uwagę odległość zarówno w sensie dosłownym - miejsce zamieszkania: bliższe i dalsze otoczenie, jak i metaforycznym - stopień zażyłości: mieszkaniec Grajewa jako sąsiad, znajomy czy zupełnie obca osoba mieszkająca w tym samym mieście wynika, że znacznie silniejsze więzi mieszkańcy Grajewa odczuwają wobec osób zamieszkujących najbliższe otoczenie (88,48%). W przypadku więzi odczuwanej wobec sąsiadów zamieszkujących to samo osiedle lub ulicę odpowiedzi są bardzo zbliżone. Poczucie więzi z osobami zamieszkującymi tę samą ulicę deklaruje – 61,82% badanych a osiedle – 67,88%. Zdecydowaną więź z pozostałymi mieszkańcami miasta odczuwa 28,48% badanych, mniej pewnie uzewnętrznia swe poczucie więzi 41,21% badanych. Jest to niezwykle istotne przy podejmowaniu działań, których adresatami są mieszkańcy miasta. Silne poczucie więzi nie tylko z osobami zamieszkującymi najbliższe otoczenie, ale i z pozostałymi mieszkańcami Grajewa będzie miało istotny wpływ na chęć angażowania się w przedsięwzięcia podejmowane nie tylko na niewielką skalę, obejmujące najbliższe otoczenie, ale również i całe miasto. Przywiązanie do miejsca można zdefiniować jako emocjonalny związek ludzi z przestrzenią, w której przebywają (sąsiedztwem, otoczeniem, domem). Przywiązanie do miejsca zamieszkania przejawia się w dwóch wymiarach. Pierwszym z nich jest zakorzenienie, fizyczne przywiązanie do „własnej ziemi”. Drugim aspektem jest społeczne przywiązanie, wyrażające się w sile i jakości więzi łączących jednostkę z innymi członkami społeczności. Aby ocenić poziom przywiązania do miejsca zamieszkania czyli do miasta Grajewa wykorzystano skalę przywiązania do miejsca zamieszkania autorstwa Marii Lewickiej zawierającą pytania m.in. o poczucie bezpieczeństwa, dumę lokalną, tęsknotę podczas dłuższego wyjazdu, poczucie zakorzenienia, angażowanie się w sprawy miejsca zamieszkania, poczucie, że jest ono częścią mnie. Wskaźnikiem przywiązania do miejsca zamieszkania była średnia

uzyskana z odpowiedzi udzielonych na osiem pytań. Respondenci zaznaczali jak bardzo zgadzają się z każdym stwierdzeniem (5 opcji wyboru). Aby określić poziom przywiązania do miejsca zamieszkania obliczono średnią wartość przywiązania z zakresu 1-5. Średnia wartość przywiązania do miejsca zamieszkania obliczona dla Grajewa wyniosła 3,60 pkt.

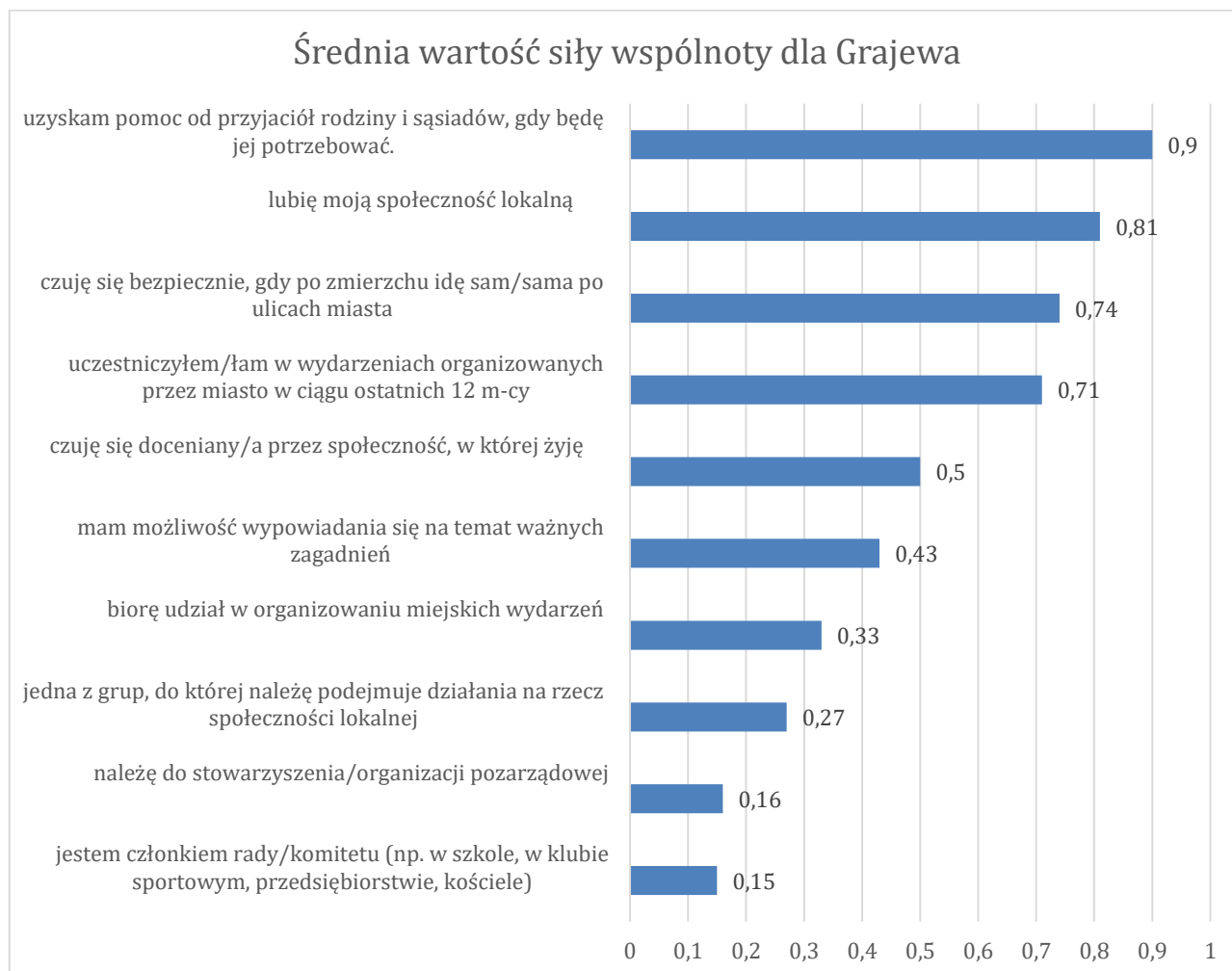
Badani mieszkańcy Grajewa wykazują wysoki poziom zakorzenienia w miejscu zamieszkania (4,13 pkt.) i poczucia, że miejsce to jest częścią ich tożsamości (3,77 pkt.). Większość z nich czuje się w miejscu zamieszkania na tyle dobrze, że chętnie sprowadziłaby tutaj swoją rodzinę (3,74 pkt.). Porównując poszczególne wskaźniki mierzące emocjonalny związek mieszkańców z miejscem zamieszkania warto podkreślić, że mieszkańcy Grajewa bardzo wysoko oceniają swoje poczucie bezpieczeństwa w mieście (4,10 pkt.). Stosunkowo niewielu mieszkańców czuje się w nim obco (1,72 pkt.). Większość deklaruje, że chce się angażować w sprawy tego miasta (4,02 pkt.).

Do oceny stanu więzi społecznych w badaniu wykorzystano zmodyfikowaną Skalę Wskaźników Siły Wspólnoty, która pozwoliła ocenić potencjał mieszkańców Grajewa w zakresie trzech rodzajów relacji:

- bliskie więzi osobiste (rodzina, przyjaciele) – ocena subiektywnego samopoczucia;
- udział w szerzej rozumianych wspólnotach (tj. miejsce pracy, szkoła itp.) – ocena aktywności i wielkości sieci społecznych;
- udział w procesach podejmowania decyzji – ocena powiązań pomiędzy mieszkańcami a instytucjami.

Respondenci ustosunkowywali się do 10 stwierdzeń zgadzając się z tymi, które dotyczą ich relacji w stosunku do społeczności lokalnej (tak -1, nie -0). Aby określić siłę wspólnoty dla Grajewa obliczono średni wynik z zakresu 0-1. Średnia wartość siły wspólnoty obliczona dla Grajewa wyniosła 0,50 pkt.

Średnia wartość siły wspólnoty dla Grajewa

Niemal wszyscy respondenci deklarują, że mogą liczyć na członków społeczności – są pewni, że w razie potrzeby uzyskają pomoc od przyjaciół, rodziny i sąsiadów (0,90). Zdecydowana większość mieszkańców Grajewa darzy sympatią ludzi ze swojego otoczenia (0,81). Połowa z nich czuje się doceniana przez społeczność, w której żyje (0,50). Badani respondenci czują się bezpiecznie poruszając się po terenie, w którym żyją (0,74). Zdecydowana większość uczestniczyła w wydarzeniach organizowanych przez miasto i inne podmioty na terenie miasta w ciągu ostatnich 12 m-cy (0,71). Około połowy ankietowanych czuje przyzwolenie na wypowiedzanie się na temat ważnych zagadnień (0,43). Należy zwrócić uwagę na bardzo niski wskaźnik zrzeszania się – niewielu respondentów przynależy do stowarzyszenia czy organizacji (0,16) oraz podejmuje działania na rzecz społeczności lokalnej wewnątrz jakiejś grupy (0,27). Wyraźna jest również niechęć do pełnienia funkcji o charakterze społecznym w lokalnych instytucjach (0,15) czy udziału w organizowaniu miejskich wydarzeń (0,33).

Grajewo kojarzy się mieszkańcom bardziej pozytywnie niż negatywnie, jednak w znacznym stopniu przeważają skojarzenia neutralne. Skojarzenia pozytywne (określenia nacechowane emocjonalnie, świadczące o pozytywnym nastawieniu do miasta) stanowią ok. 50 % wszystkich odpowiedzi, skojarzenia neutralne (obiektywne, odwołujące się do stałych elementów przestrzeni miasta i jego cech charakterystycznych) zaś ok. 35% wszystkich odpowiedzi. Pozostałe 15% to skojarzenia negatywne (ujawniające krytycyzm wobec miasta i związane z negatywnymi doświadczeniami respondentów).

Zarówno wśród pozytywnych, jak i negatywnych skojarzeń możemy wyróżnić grupy pojawiające się najczęściej.

Grajewo kojarzy się przede wszystkim ze Spółdzielnią Mleczarską MLEKPOL, Zakładem Płyt Wiórowych, Muzeum Mleka, dworcem PKP oraz kościołami, czyli głównymi obiektami zlokalizowanymi w mieście.

Drugą grupę stanowiły skojarzenia związane z osobistymi przeżyciami. Miasto kojarzono wówczas z domem, rodziną, przyjaciółmi, szkołą. Słowo Grajewo to np. *Moje miasto rodzinne, moje dzieciństwo, mój dom, miasto mojego urodzenia; miejsce, które znam jak własną kieszeń; miasto, w którym spędziłam najszcześniejsze dni mojego życia, mój dom, moje miasto, moi przyjaciele, wspomnienia, dzieciństwo, ogólniak, Rodzinne strony, wspomnienia, młodość, miasto rodzinne, Moje miasto, w którym się wychowałam i które kocham. Ma wiele braków, a ludzie są mocno zaściankowi, ale tu jest moja ojcowizna i stąd będą też startować w wielki świat moje dzieci. Nie dlatego że musiałam je wybrać, ale dlatego, że wróciłam do niego po latach tułaczki, Tu mieszkam, urodziłam i wychowałam się, rodzina, tu się urodziłam, tu mieszka cześć mojego rodzeństwa i to miejsce pokazuje moim dzieciom.*

Jednym ze skojarzeń z Grajewem w przypadku 9% wszystkich ankietowanych było określenie „*moje miasto*”. To niezwykle pozytywne w wydźwięku określenie wobec Grajewa jest bardzo ważne w kontekście budowania lokalnej tożsamości. Z takiego odbioru miasta wynika, że jest ono traktowane przez mieszkańców jako własne i sobie znane.

Do trzeciej grupy zaliczone zostały skojarzenia odwołujące się do historii i przeszłości Grajewa. Przykładowo: *ADAM I EWA OD NICH POWSTAŁO NAZWA GRAJEWO. TO JEST HISTORIA, Szczyrzyki, Graj Ewo, Herb Grajewa (wilk i 3 drzewa).*

Skojarzenia negatywne dotyczyły przede wszystkim komunikacji w mieście np. *korki, wyspy i progi uliczne, nieoświetlone przejścia dla pieszych, brak ścieżek rowerowych, brak obwodnicy, brak dworców PKS i PKP, zdewastowany dworzec kolejowy w mieście.*

Szukając wyróżników Grajewa od innych miast respondenci zwrócili uwagę na szereg różnych zalet i wad określających ich miasto. Chociaż te pierwsze przeważały to nie zabrakło wskazań cech dokuczliwych, które obniżają jakość życia w tym mieście, tym samym są łatwo dostrzegane przez mieszkańców. Fakt mówienia przez mieszkańców Grajewa o tym, co przeszkadza jego użytkownikom, świadczyć może o tym, że poczuwają się oni do pewnej odpowiedzialności za miasto w którym żyją, że im na nim w jakim stopniu zależy, że czują się z nim związani. Największa powtarzalność wskazań wystąpiła w odniesieniu do Muzeum Mleka – 15,06%. Zapewne zostało ono wymienione dla podkreślenia jego niepowtarzalności celem wyróżnienia Grajewa od innych miast. To, co zwraca uwagę w odpowiedziach badanych, to wskazanie przez 58,98% ankietowanych, że Grajewo jest miastem, które się niczym nie wyróżnia.

Znajomość historii miasta, najważniejszych wydarzeń z jego przeszłości czy obiektów zabytkowych jest ważnym czynnikiem kształtującym poczucie więzi z miejscem zamieszkania. Ponad połowa badanych oceniła swój poziom wiedzy o Grajewie jako średni (55,09%), a 27,54% jako duży i bardzo duży (7,19%). Wiedza stanowiąc formę przekazu pośredniczy w porozumiewaniu się mieszkańców.

Zdaniem około 44% badanych ich źródłem wiedzy o przeszłości Grajewa były przekazy, opowiadania bądź wspomnienia rodziców czy dziadków. W większości podane przez respondentów przykłady dotyczyły historii przedwojennej i powojennej, życia mieszkańców Grajewa, dawnego wyglądu miasta.

Większość badanych (98,80 %) deklaruje, że interesuje się tym, co dzieje się w ich mieście. Brak zainteresowania sprawami lokalnymi wyraża jedynie 1,2% mieszkańców. Zdecydowana większość ankietowanych (74,85%) uważa, że zmiany zachodzące w Grajewie na przestrzeni ostatnich lat zmierają w dobrym kierunku. Ten bardzo wysoki wynik świadczy o poparciu dla działań władz miasta oraz o sporym kredycie zaufania, jakim je obdarzają. Badanych o odmiennym zdaniu jest ok. 9%. Konkretnej odpowiedzi nie potrafiło udzielić 16% ankietowanych.

Spośród wszystkich zmian, mających miejsce w Grajewie w ciągu ostatnich lat, mających wpływ na życie miasta, mieszkańcy najczęściej wymieniają:

- budowę Pływalni Miejskiej w Grajewie,
- budowę placów zabaw, miejsc do rekreacji,
- rozwój budownictwa mieszkaniowego, w tym komunalnego,
- rozbudowę, ulepszanie i upiększanie miejsc rekreacyjnych np. parków,
- rozbudowę infrastruktury technicznej miasta (np. budowa chodników, dróg).

Prawie 70 % respondentów uważa, że największy wpływ na rozwój miasta ma burmistrz, a ok. 35% że Rada Miasta Grajewa. Około 22% uważa, że wpływ na rozwój Grajewa mają miejscowi przedsiębiorcy. Z badania wynika, że głównym źródłem informacji na temat działań podejmowanych w mieście są lokalne portale internetowe, wymienione przez ponad połowę badanych (58,30%). Znaczny odsetek mieszkańców Grajewa pozyskuje informację ze strony internetowej Urzędu Miasta Grajewa (25,11% wskazań). Cennym źródłem informacji jest też prasa lokalna – Gazeta Grajewska (29,60% wskazań). Ze źródeł internetowych, w tym portali społecznościowych, informacje czerpie 11,21 % badanych. Źródłem informacji na temat działań podejmowanych w mieście, wskazywanych przez respondentów są także rozmowy ze znajomymi czy członkami rodziny.

Mieszkańcy w zdecydowanej większości deklarują zainteresowanie sprawami lokalnymi, jednak pozostają bierni, jeżeli chodzi o ich zaangażowanie na rzecz rozwoju miasta. Większość respondentów przyznaje, że nie angażuje się w działania na rzecz miasta (61,68 %). Pod adresem osób, które stwierdziły, że nie udzielają się na rzecz społeczności lokalnej, skierowano dalsze pytanie o powody braku aktywności. Trzy najliczniej wskazywane powody braku aktywności mają charakter pozytywny, sugerujący, iż badani czują, że działalność na rzecz społeczności lokalnej należy w jakiś sposób do ich powinności, jednakże brak czasu (94,12% wskazań), wiek (20,59% wskazań) i stan zdrowia (20,59% wskazań) nie pozwalają zaangażować się w takie działania. Zdecydowanie mniej osób nie angażuje się w działania z powodów negatywnych, wśród których znalazł się „nie identyfikuję się z tą społecznością” (4,41%). Okazało się, że 32% mieszkańców nie angażuje się społecznie, ponieważ według własnej oceny „nie nadaje się do tego” oraz jak wynika z odpowiedzi inne: „inni robią to lepiej”. Jednym z powodów dla jakich respondenci nie angażują się w działania na rzecz miasta jest niska wiedza o możliwości podjęcia tego typu aktywności. Mieszkańcy nie wiedzą do kogo się zgłosić,

jak zacząć aktywność – „*nie wiem jak zacząć*”. Świadczyć to może o tym, że brakuje informacji na temat konkretnych możliwości zaangażowania się, propozycji włączenia mieszkańców w działania.

Respondentów, którzy zadeklarowali, że angażują się w działania na rzecz miasta (38,32%) zapytano o motywy podejmowania takiej aktywności. Struktura odpowiedzi pokazuje, że dominującymi motywami podejmowanych przez respondentów działań jest wewnętrzna potrzeba oraz poczucie społecznej odpowiedzialności. Powody te wskazało ponad 50% badanych. Analiza wypowiedzi badanych dotyczących form zaangażowania się w sprawy lokalne wykazuje, że najczęściej przedmiotem działań mieszkańców Grajewa są inicjatywy tj. Budżet Obywatelski, wymienione przez 19,76 % osób oraz udział w konsultacjach społecznych organizowanych przez władze miasta (18,56 % wskazań). Zaangażowanie w działania na rzecz miasta poprzez działalność w ramach grup nieformalnych lub organizacji pozarządowych deklaruje 13,77 % respondentów. Nieco mniej liczni respondenci angażowali się jako wolontariusze w różnego rodzaju akcje społeczne (12,57%).

Wśród korzyści wynikających z zaangażowania społecznego mieszkańców najwięcej wskazań dotyczyło tego, że miasto, w którym żyją staje się lepszym miejscem do pracy i życia (22,75% wskazań). Kolejną korzyścią wynikającą z zaangażowania społecznego mieszkańców jest to, że mieszkańcy będą bardziej dbali o to, co powstało dzięki ich zaangażowaniu (14,37% wskazań).

Większość respondentów (64,07%) posiada wiedzę na temat osób zaangażowanych w działania na rzecz miasta. Mieszkańcy, którzy wzięli udział w badaniu wskazywali osoby zarówno pełniące ważne funkcje i piastujące różne urzędy jak również osoby aktywne społecznie bardziej „z wyboru” niż „z urzędu” np. członkowie organizacji pozarządowych.

Cele i priorytety Planu angażowania mieszkańców i partnerów społecznych

Potrzeba stworzenia Planu wynikała z refleksji nad procesami rewitalizacji zachodzącymi w Grajewie oraz z analizy współpracy partnerów lokalnych i ponadlokalnych. W pracach nad programem uwzględniono także niski poziom aktywności i integracji mieszkańców.

Misja planu

Aktywność mieszkańców i ich poczucie odpowiedzialności za miasto – ważnym elementem rozwojowym miasta.

Plan angażowania mieszkańców i partnerów społecznych jest formą deklaracji władz, instytucji i organizacji, które będą prowadzić aktywne działania na rzecz wzmocnienia aktywności społeczności lokalnej miasta. Plan jest sposobem poszukiwania podejść i metod aktywizowania mieszkańców

Priorytety planu

Poszczególne inicjatywy planowane do realizacji w ramach Planu angażowania mieszkańców i partnerów społecznych zostały opisane w ramach trzech priorytetów kluczowych wynikających z potrzeb opisanych w diagnozie programu:

- I. INTEGRACJA
- II. AKTYWIZACJA
- III. EDUKACJA

Definicyjne rozumienie priorytetów zostało ujęte poniżej:

Integracja społeczna to zespolenie i zharmonizowanie elementów zbiorowości społecznej, rozumiane jako intensywność i częstotliwość kontaktów między członkami danej zbiorowości oraz jako akceptacja w jej obrębie wspólnych systemów wartości, norm, ocen.

Aktywizacja to świadome włączanie się odbiorców usług społecznych, najczęściej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w działania służb społecznych, organizacji i inicjatyw (np. pomocy społecznej) z zamiarem przezwyciężenia ich trudnej sytuacji życiowej.

Edukacja to ogół procesów i oddziaływań, których celem jest zmienianie ludzi, przede wszystkim dzieci i młodzieży, stosownie do panujących w danym społeczeństwie ideałów i celów wychowawczych.

Dla każdego z priorytetów określono cele oraz przyporządkowano fiszki projektowe.

Priorytet I - INTEGRACJA

Cele:

- podnoszenie poczucia przynależności do wspólnoty lokalnej miasta Grajewo
- włączanie mieszkańców w procesy podejmowania decyzji z zakresu realizacji lokalnych polityk publicznych
- zwiększanie odpowiedzialności za siebie i środowisko lokalne

I.1 - JARMARK ŚREDNIOWIECZNY

ORGANIZATOR	Szkoła Podstawowa nr 2 im. Adama Mickiewicza w Grajewie
NAZWA WYDARZENIA	Jarmark Średniowieczny
DO KOGO?	Szkoły, przedszkola (dzieci, rodzice, nauczyciele)
CO?	Sceny historyczne Stragany Zabawy średniowieczne Wspólna zabawa uczestników jarmarku
PO CO?	Integracja społeczności lokalnej „żywa” lekcja historii Integracja rodzic → dziecko → nauczyciel → administracja i obsługa Promocja szkoły Nauka przedsiębiorczości i otwartości do ludzi
DZIAŁANIA	Napisanie scenariusza Przygotowanie scenek historycznych Przygotowanie straganów Promocja wydarzenia

I.2 - STARSI SĄ WŚRÓD NAS

ORGANIZATOR	Kościół Zielonoświątkowy w Grajewie
NAZWA WYDARZENIA	Starsi są wśród nas
DO KOGO?	Ludzie starsi oraz potrzebujący, młodzież
CO?	Pomoc osobom starszym, chorym oraz potrzebującym

PO CO?	<p>Wsparcie ludzi chorych i starszych</p> <p>Aktywizacja młodych ludzi</p> <p>Pobudzenie wrażliwości młodych ludzi</p> <p>Integracja starszego i młodszego pokolenia</p>
DZIAŁANIA	<p>Planowanie pomocy</p> <p>Koordinacja pracy</p> <p>Przykładowe prace pomocnicze (mycie okien, trzepanie dywanów, koszenie trawy itp.)</p>

I.3 - AKCJA „CIEPŁY POSIŁEK”

ORGANIZATOR	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Grajewie oraz Stowarzyszenie Współpraca dla Grajewa
NAZWA WYDARZENIA	Akcja „Ciepły posiłek”
DO KOGO?	Pomoc osobom ubogim, bezdomnym i potrzebującym
CO?	Serwowanie ciepłych posiłków osobom ubogim bezdomnym oraz potrzebującym
PO CO?	Pomoc najbardziej potrzebującym
DZIAŁANIA	<p>Ogłoszenie i rozpowszechnienie informacji o akcji</p> <p>Włączenie jak największej liczby osób do akcji (wolontariat, pracownicy socjalni)</p> <p>Zebranie wszystkich w jednym, ogólnodostępnym miejscu, np. park</p> <p>Przygotowanie ciepłych posiłków</p>

I.4 - KULTURALNY DEPTAK

ORGANIZATOR	Grajewie Centrum Kultury
NAZWA WYDARZENIA	Kulturalny deptak
DO KOGO?	Seniorzy, dzieci dorośli
CO?	<p>Potańcówki</p> <p>Czytanie bajek dzieciom</p> <p>Występy artystyczne</p> <p>Konkursy</p>

	Mini koncerty
PO CO?	Stworzenie warunków do aktywnego spędzania wolnego czasu dla rodzin na świeżym powietrzu Integracja mieszkańców miasta Możliwość odkrycia lokalnych talentów
DZIAŁANIA	Organizacja przestrzeni do samodzielnego użytku Promocja imprezy Planowanie zajęć Wspólne porządkowanie Zapewnienia bezpieczeństwa Zabezpieczenia medyczne Oprawa muzyczna Prowadzenia konkurencji sportowych Obsługa punktu informacyjnego

I.5 - WSPIERAJMY SIĘ RAZEM BO RAZEM MOŻEMY WIĘCEJ

ORGANIZATOR	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Środowiskowy Dom Samopomocy „Pomocna dłoń” w Grajewie
NAZWA WYDARZENIA	Wspierajmy się razem, bo razem możemy więcej
DO KOGO?	Osoby wykluczone społecznie, osoby niepełnosprawne, osoby chore psychicznie
CO?	Pomoc osobom wykluczonym społecznie, osobom niepełnosprawnym, osobom chorym psychicznie Wdrażanie kompleksowych usług opiekuńczych świadczonych przez wolontariuszy
PO CO?	Zwiększenie świadomości mieszkańców na temat niepełnosprawności, chorób psychicznych itd. Pobudzenie wrażliwości na ludzką krzywdę Integracja
DZIAŁANIA	Organizacja odpowiedniego miejsca Zaangażowanie osób udzielających się społecznie Uświadomienie i wyjście osób niepełnosprawnych z „ukrycia”

I.6 - FESTYN BOŻONARODZENIOWY

ORGANIZATOR	Szkoła Podstawowa nr 2 im. Adama Mickiewicza w Grajewie
NAZWA WYDARZENIA	Festyn Bożonarodzeniowy
DO KOGO?	Dzieci, rodzice, nauczyciele
CO?	Sprzedaż ozdób świątecznych oraz rzeczy przygotowanych przez uczniów i ich rodziców Występy uczniów Licytacja przedmiotów świątecznych
PO CO?	Pomoc osobom potrzebującym Integracja społeczności szkolnej Rozbudzenie wolontariatu Włączenie rodziców w działalność wychowawczą szkoły
DZIAŁANIA	Zgłoszenie osób potrzebujących pomocy Wytwarzanie ozdób świątecznych, potraw Przygotowanie stoisk i dekoracji Licytacja przedmiotów przygotowanych przez uczniów Przekazanie pieniędzy potrzebującym

I.7 - NOWOROCZNE KOLĘDOWANIE

ORGANIZATOR	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego w Grajewie
NAZWA WYDARZENIA	Noworoczne kolędowanie
DO KOGO?	Dzieci, rodzice, nauczyciele, mieszkańcy Grajewa
CO?	Kolędowanie dzieci, rodziców
PO CO?	Integracja dzieci wokół przedsięwzięcia Propagowanie wartości chrześcijańskich

DZIAŁANIA	<p>Opracowanie planu (harmonogram)</p> <p>Przygotowanie uczestników ze współudziałem rodziców</p> <p>Przygotowanie repertuaru, rekwizytów</p> <p>Zaproszenie przedstawicieli środowiska lokalnego</p> <p>Próby występów</p>
------------------	---

I.8 - ŚWIĘTO PIECZONEGO ZIEMNIAKA

ORGANIZATOR	Przedszkole Miejskie nr 4 w Grajewie
NAZWA WYDARZENIA	Święto Pieczonego Ziemniaka
DO KOGO?	Dzieci, rodzice, kadra nauczycielska
CO?	<p>Konkursy i zabawy</p> <p>Degustacja potraw z ziemniaka</p> <p>Zabawy taneczne</p>
PO CO?	<p>Integracja placówek przedszkolnych</p> <p>Kontynuacja tradycji przedszkolnej</p>
DZIAŁANIA	<p>Planowanie (scenariusz imprezy)</p> <p>Przydział czynności</p> <p>Przygotowanie konkursów</p> <p>Przygotowanie potraw</p>

I.9 - MIEJSKA POTAŃCÓWKA

ORGANIZATOR	Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku w Grajewie
NAZWA WYDARZENIA	Miejska Potańcówka
DO KOGO?	Mieszkańcy Grajewa oraz seniorzy z rodzinami
CO?	<p>Występ grupy tanecznej z Uniwersytetu Trzeciego Wieku</p> <p>Występ grupy tanecznej Koła Gospodyń Wiejskich z Radziłowa</p> <p>Nauka podstawowych kroków tańców latyno - amerykańskich</p> <p>zabawa z dziećmi zabawa przy muzyce na powietrzu</p>
PO CO?	<p>Angażowanie mieszkańców i seniorów do wspólnej zabawy</p> <p>Zabawa z dziećmi</p> <p>Integracja pokoleniowa (dziadkowie, rodzice, dzieci, wnuki)</p>

	Propagowanie zdrowego trybu życia
DZIAŁANIA	<p>Promocja wydarzenia</p> <p>Zaproszenie grupy tanecznej Koła Gospodyń Wiejskich z Radziłowa</p> <p>Opracowanie zabaw z dziećmi</p> <p>Współpraca z Grajewskim Centrum Kultury przy organizacji wydarzenia</p> <p>Koordinacja całości wydarzenia</p>

I.10 – ZLOT TRUCK SHOW

ORGANIZATOR	Stowarzyszenie Współpraca Dla Grajewa
NAZWA WYDARZENIA	Truck Show - Grajewski Zlot Samochodów Ciężarowych
DO KOGO?	Mieszkańcy Grajewa, zawodowi kierowcy
CO?	<p>Grill</p> <p>Konkursy z nagrodami</p> <p>Stoisko branżowe (FotoKadr)</p> <p>Pokaz Arm Wrestling</p> <p>Symulator dachowania</p> <p>Wybór najładniejszej ciężarówki</p> <p>Muzyka na żywo</p> <p>Atrakcje dla dzieci</p>
PO CO?	<p>Integracja mieszkańców Grajewa</p> <p>Integracja zawodowych kierowców</p> <p>Zwiększenie świadomości mieszkańców na temat pracy kierowców zawodowych</p> <p>Możliwość spędzenia wolnego czasu</p>
DZIAŁANIA	<p>Promocja wydarzenia</p> <p>Poszukiwanie sponsorów wydarzenia</p> <p>Koordinacja całości wydarzenia</p> <p>Przygotowanie posiłków i napoi (rodzice dzieci występujących w turnieju)</p> <p>Zorganizowanie zespołu muzycznego</p>

Priorytet II - AKTYWIZACJA

Cele:

- zachęcanie do aktywnego udziału i zaangażowania w życie lokalnej społeczności - danie możliwości praktycznego zastosowania zdobytej wiedzy i umiejętności, wartości i postaw.
- usamodzielnienie, nauka współżycia, pobudzenie zaradności w funkcjonowaniu w środowisku lokalnym
- upodmiotowienie mieszkańców, zachęcanie do podejmowania inicjatyw na rzecz innych osób i środowiska lokalnego

II.1 - ZLOT MORSÓW W GRAJEWIE

ORGANIZATOR	Morsy Grajewo
NAZWA WYDARZENIA	Zlot Morsów w Grajewie
DO KOGO?	Wszyscy ludzie zainteresowani ideą morsowania, zaprzyjaźnione Kluby oraz stowarzyszenia
CO?	Ćwiczenia fitness, rozgrzewka Zanurzenie się w lodowatej wodzie Instruktaż z udzielania pierwszej pomocy Konkursy Imprezy towarzyszące
PO CO?	Promocja miasta Grajewo Integracja zaprzyjaźnionych klubów oraz stowarzyszeń związanych z morsowaniem Krzewienie aktywności fizycznej
DZIAŁANIA	Organizacja środków, w tym funduszy Zaplanowanie przebiegu imprezy Zaangażowanie członków oraz ich rodziny Promocja imprezy Przygotowanie gorących posiłków Zorganizowanie osób odpowiedzialnych za fitness, instruktaż pierwszej pomocy

II.2 - ANDRZEJKOWA IMPREZA „MORSÓW” I NIE TYLKO

ORGANIZATOR	Morsy Grajewo
NAZWA WYDARZENIA	Andrzejkowa impreza „Morsów” i nie tylko
DO KOGO?	Dzieci, młodzież, dorośli
CO?	Kąpiel morsów z pochodniami Wróżby i zabawa taneczna Wspólna rozgrzewka fitness przy muzyce Rozmowy towarzyskie i degustacja potraw
PO CO?	Dobra zabawa Dostarczenie endorfin Promocja zdrowego stylu życia Popularyzacja stowarzyszenia, przyciągnięcie nowych członków
DZIAŁANIA	Wybór miejsca Przygotowanie potraw Poszukiwanie ewentualnych sponsorów Promocja wydarzenia

II.3 - MALOWANIE SZKOŁY

ORGANIZATOR	Szkoła Podstawowa nr 2 im. Adama Mickiewicza w Grajewie
NAZWA WYDARZENIA	Malowanie szkoły
DO KOGO?	Rodzice, dzieci, nauczyciele
CO?	Malowanie i remontowanie klas
PO CO?	Odnowienie szkoły Rodzic ma poczuć się gospodarzem szkoły Zrobienie czegoś fajnego dla wszystkich Integracja Rodzic ma poczuć się potrzebny
DZIAŁANIA	Przygotowanie klas Malowanie Wspólny obiad

II.4 - PIKNIK – 3 GODZINY DLA RODZINY

ORGANIZATOR	Szkoła Podstawowa nr 4 im. Henryka Sienkiewicza w Grajewie
NAZWA WYDARZENIA	Piknik – 3 godziny dla rodziny
DO KOGO?	Dzieci, rodzice, nauczyciele
CO?	Stoiska ekspozycji tematycznych Występy wokally – taneczne Wspólne gry i zabawy
PO CO?	Integracja społeczności uczniowskiej Integracja rodziców z nauczycielami Rozwijanie pracy w grupie Poszerzenie kompetencji rodziców
DZIAŁANIA	Przygotowanie stoisk ekspozycji tematycznych Zaangażowanie rodziców w organizację pikniku Próby wokally – taneczne Przygotowanie harmonogramu imprezy Przygotowanie posiłków i napoi

II.5 - HAPPENING MIKOŁAJKOWY

ORGANIZATOR	Samorząd uczniowski przy Szkole Podstawowej nr 4 im. Henryka Sienkiewicza w Grajewie
NAZWA WYDARZENIA	Happening mikołajkowy
DO KOGO?	Uczniowie, rodzice, kadra szkolna, mieszkańcy Grajewa
CO?	Poczęstunek Gry i konkursy Występy artystyczne o tematyce świątecznej wraz z mieszkańcami
PO CO?	Ekspozowanie talentów wokalnych przed większym audytorium – mieszkańcy miasta Kultywowanie tradycji mikołajkowej Integracja młodzieży z mieszkańcami Grajewa

DZIAŁANIA	Przygotowanie przez uczniów pierników świątecznych Próby wokalne (wykonanie znanych utworów świątecznych) Przygotowanie stoisk Przygotowanie sceny w centrum miasta Przygotowanie strojów mikołajowych Przygotowanie konkursu dotyczącego haseł świątecznych
------------------	---

II.6 - INICJATYWA LOKALNA

ORGANIZATOR	Miasto Grajewo
NAZWA WYDARZENIA	Inicjatywa lokalna
DO KOGO?	Mieszkańcy miasta, pracownicy instytucji publicznej
CO?	Tworzenie nowych przestrzeni publicznych Remonty klatek schodowych Malowanie ławek Wspólne zmienianie przestrzeni Festyny rodzinne
PO CO?	Angażowanie mieszkańców Dbanie o wspólną przestrzeń Integracja społeczeństwa z instytucjami publicznymi
DZIAŁANIA	Organizacja sprzętu do napraw, remontu Zaangażowanie mieszkańców do pracy społecznej Organizacja festynów rodzinnych

II.7 - KONSULTACJE SPOŁECZNE

ORGANIZATOR	Miasto Grajewo
NAZWA WYDARZENIA	Konsultacje społeczne
DO KOGO?	Mieszkańcy miasta, pracownicy instytucji publicznych

CO?	<p>Kawa z Burmistrzem</p> <p>Punkty konsultacji podczas wydarzeń miejskich</p> <p>Spacery studyjne z burmistrzem</p> <p>Spotkania radnych z mieszkańcami</p> <p>Warsztaty planistyczne z wykorzystaniem map</p>
PO CO?	<p>Tworzenie punktów konsultacyjnych dla mieszkańców poza siedzibą urzędu</p> <p>Rozwiązywanie problemów, konfliktów społecznych</p> <p>Wskazanie mieszkańców, że ich głos jest ważny</p>
DZIAŁANIA	<p>Wybór miejsca określonych wydarzeń</p> <p>Wyznaczenie osób obsługujących punktu konsultacyjne</p> <p>Organizacja spotkań z radnymi</p> <p>Przygotowanie map do celów warsztatowych</p>

II.8 - CENTRUM SPOŁECZNOŚCIOWE „NOWA DROGA”

ORGANIZATOR	Miasto Grajewo wraz ze Stowarzyszeniem „Alternatywa”
NAZWA WYDARZENIA	Centrum społecznościowe „Nowa droga”
DO KOGO?	Mieszkańcy Grajewa, dzieci, osoby wykluczone społecznie
CO?	<p>Przekształcenie lokalu użytkowego na potrzeby mieszkańców oraz organizacji pozarządowych</p> <p>Festyny rodzinne</p> <p>Wieczorki muzyczne</p> <p>Potańcówki pod gołym niebem</p> <p>Konkurs na logo centrum</p>
PO CO?	<p>Integracja mieszkańców</p> <p>Współpraca międzypokoleniowa</p> <p>Alternatywny sposób spędzania wolnego czasu</p> <p>Pomoc osobom wykluczonym społecznie</p>
DZIAŁANIA	<p>Wybór lokalu użytkowego</p> <p>Organizacja festynu</p> <p>Organizacja miejsca na potańcówki</p> <p>Organizacja konkursów</p>

II.9 - OGÓLNOPOLSKI MARSZ NORDIC WALKING

ORGANIZATOR	Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku w Grajewie
NAZWA WYDARZENIA	Ogólnopolski Marsz Nordic Walking
DO KOGO?	Słuchacze Uniwersytetu Trzeciego Wieku, Seniorzy z Klubu Seniora, Seniorzy ze Związku Emerytów i Rencistów
CO?	Marsz Nordic Walking wyznaczoną trasą - ok. 5 km Podziwianie krajobrazu, robienie zdjęć Wspólny piknik przy muzyce po zakończeniu marszu
PO CO?	Aktywizacja seniorów Integracja seniorów Zagospodarowanie wolnego czasu
DZIAŁANIA	Promocja wydarzenia Wyznaczenie trasy marszu zgodnie z regulaminem zaproszenie Klubu Seniora, Związku Emerytów i Rencistów do wspólnego marszu Koordynacja wydarzenia

II.10 - MIEJSKI DZIEŃ SENIORA

ORGANIZATOR	Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku w Grajewie
NAZWA WYDARZENIA	Miejski Dzień Seniora
DO KOGO?	Mieszkańcy Grajewa oraz seniorzy z rodzinami
CO?	Występy dzieci i młodzieży szkoły specjalnej w Grajewie Występ zespołu dziecięcego z Grajewskiego Centrum Kultury występ chóru z Klubu Seniora występ kabaretu z Klubu Seniora występ grupy tanecznej z Uniwersytetu Trzeciego Wieku
PO CO?	Integracja Seniorów Rozwijanie zainteresowań Zaprezentowanie dorobku kulturalnego seniorów Zaprezentowanie dorobku kulturalnego dzieci i młodzieży

DZIAŁANIA	<p>Promocja wydarzenia</p> <p>Zaproszenie do udziału: szkoły, Klub Seniora, Grajewskie Centrum Kultury</p> <p>Koordinacja całości wydarzenia</p>
------------------	--

II.11 - TURNIEJ PIŁKARSKI "ŁOŚ"

ORGANIZATOR	Stowarzyszenie Współpraca Dla Grajewa
NAZWA WYDARZENIA	Turniej piłkarski "Łoś"
DO KOGO?	Dzieci w wieku szkolnym, rodzice, mieszkańcy Grajewa
CO?	<p>turnieje piłkarskie</p> <p>konkursy z nagrodami</p> <p>atrakcje dla dzieci i młodzieży</p> <p>poczęstunek (jedzenie i napoje)</p>
PO CO?	<p>Integracja dzieci w wieku szkolnym</p> <p>Integracja rodziców</p> <p>Aktywizacja młodego pokolenia</p> <p>Możliwość spędzenia wolnego czasu</p>
DZIAŁANIA	<p>Promocja wydarzenia</p> <p>Poszukiwanie sponsorów wydarzenia</p> <p>Koordinacja całości wydarzenia</p> <p>Przygotowanie posiłków i napoi (rodzice dzieci występujących w turnieju)</p>

Priorytet III - EDUKACJA

Cele:

- kształtowanie określonych wartości, postaw i zachowań
- kształtowanie umiejętności krytycznego myślenia i umiejętności analitycznych - dzięki nim mieszkańcy mają możliwość analizowania i oceniania zdybywanych informacji
- podnoszenie wiedzy na temat funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego, a w szczególności podmiotów ekonomii społecznej
- podnoszenie wiedzy na temat takich zagadnień, jak: instytucje społeczne, polityczne i obywatelskie, prawa człowieka, konstytucje krajowe, prawa i powinności obywatelskie, zagadnienia społeczne, rozpoznawanie dziedzictwa kulturowego i historycznego, a także kulturalnego i językowego zróżnicowania społeczeństwa,
- nauka szacunku i wzajemnego zrozumienia, odpowiedzialności społecznej i moralnej oraz rozwoju ducha solidarności z innymi,

III.1 - BAJKOWY KOROWÓD

ORGANIZATOR	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego w Grajewie
NAZWA WYDARZENIA	Bajkowy Korowód
DO KOGO?	Dzieci, rodzice, nauczyciele ze szkół oraz przedszkoli w Grajewie
CO?	Prezentacja placówek Inscenizacja bajek Konkursy Zawody
PO CO?	Rozwijanie zainteresowań czytelniczych dzieci Integracja dzieci i wychowawców grajewskich przedszkoli i szkół Możliwość zaprezentowania ponadczasowych wartości płynących z bajek Promowanie bezpiecznej zabawy w gronie rówieśników
DZIAŁANIA	Zaplanowanie imprezy Zaproszenie rodziców do współpracy Pozyskanie potrzebnych środków, w tym funduszy Zaproszenie lokalnych przedszkoli i szkół do włączenia się w przebieg imprezy Czynności logistyczne mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa i wspólnej zabawy

III.2 - PODRÓŻE "PO POLSCE"

ORGANIZATOR	Przedszkola Miejskie w Grajewie: Przedszkole Miejskie nr 1, Przedszkole Miejskie nr 2, Przedszkole Miejskie nr 4, Przedszkole Miejskie nr 6.
NAZWA WYDARZENIA	Podróże po Polsce
DO KOGO?	Dzieci, rodzice, kadra pedagogiczna
CO?	Przebieranie się w stroje tradycyjne Konkurs plastyczny Konkurs piosenki regionalnej Zabawy taneczne
PO CO?	Integracja społeczności (dzieci, rodzice, nauczyciele) Poszerzenie wiedzy na temat innych regionów w Polsce Rozrywka
DZIAŁANIA	Wybór miejsca Przydział regionów Przydział obowiązków Przygotowanie strojów

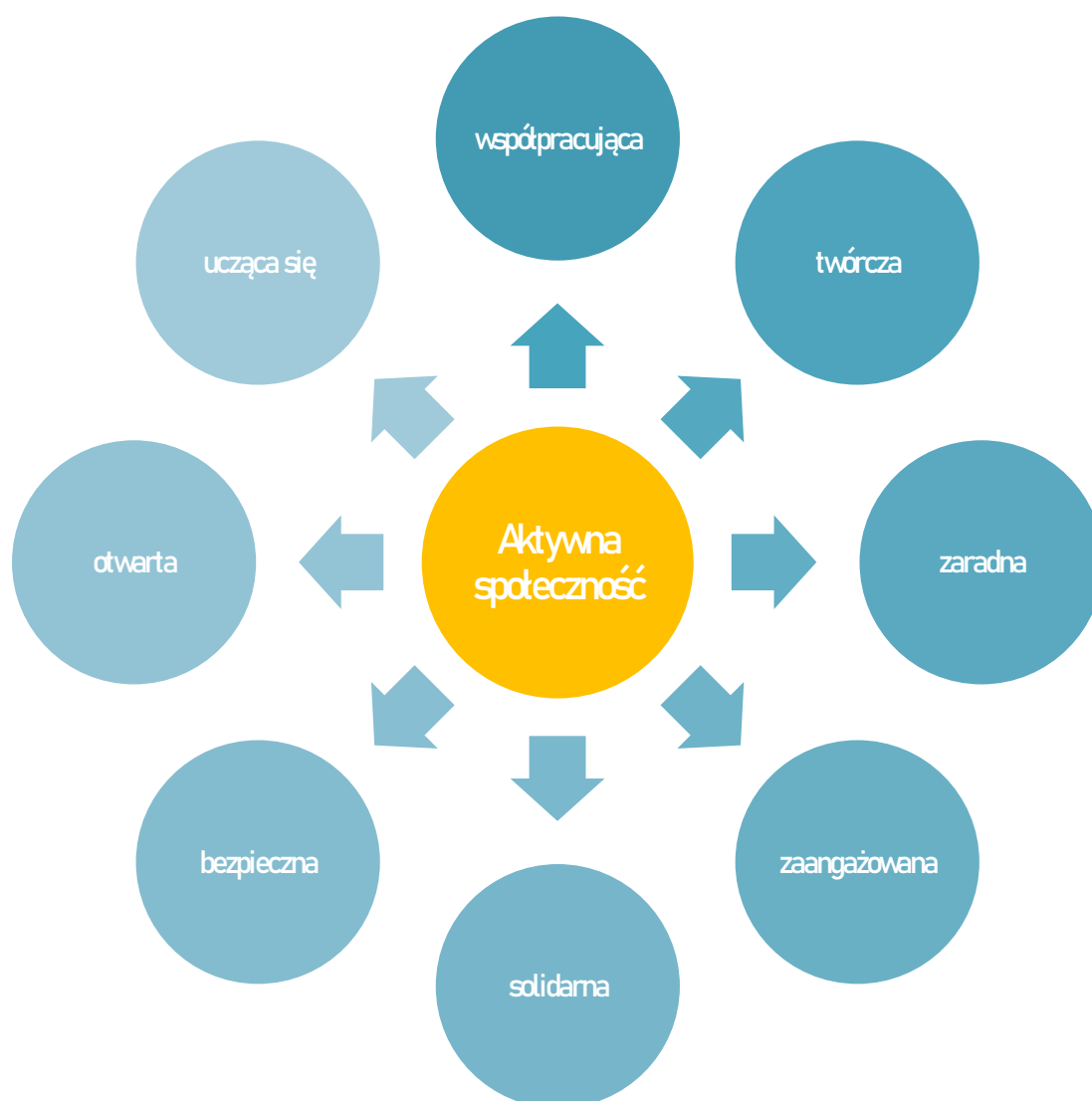
III.3 - ANIMACJA LOKALNA

ORGANIZATOR	Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych (OWOP)
NAZWA WYDARZENIA	Animacja lokalna
DO KOGO?	Mieszkańcy Grajewa, przedstawiciele NGO i PES
CO?	spotkania szkolenia doradztwo mentoring

PO CO?	rozwijanie współpracy z lokalnymi podmiotami Aktywizacja społeczna mieszkańców wzmacnianie ich potencjału tworzenie sieci współdziałania, powstawanie nowych form reprezentacji ze strony ze III sektora (federalizacja) tworzenie środowiska sprzyjającego rozwojowi społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR)
DZIAŁANIA	spotkania szkolenia doradztwo mentoring wspieranie tworzenia partnerstw

Sposoby angażowania mieszkańców

Zgodnie z modelem Aktywności Społecznej tworzonym przez CAL Aktywna społeczność to społeczność:

Współpracująca – otwarta na dialog, różnorodność, współpracę. Dzielenie się swoimi zasobami i informacjami wewnątrz wspólnoty oraz poza nią jest powszechne, oparte na zaufaniu i wzajemnych relacjach. Społeczność współpracująca jest alternatywą dla cywilizacji konkurencji i walki.

Twórcza – umożliwiająca ekspresję indywidualną i grupową. Ważne jest stałe poszukiwanie nowych rozwiązań, odkrywanie nowych przestrzeni i idei. Społeczność twórcza poddaje nieprzerwanej refleksji własne otoczenie, działania, relacje, cele, wartości.

Zaangażowana – świadoma i zmotywowana do działania. Mieszkańcom przyświeca przekonanie o potrzebie działania na rzecz dobra wspólnego i wyjścia poza prywatność, czyli zaangażowania w sferę publiczną. Społeczność zaangażowana identyfikuje się z miejscem i problemami, a co za tym idzie, jest zdolna do podjęcia wspólnych, oddolnych inicjatyw.

Zaradna – przedsiębiorcza, samoorganizująca się. Kluczową jej cechą jest zdolność do rozwiązywania swoich problemów. Zaradna społeczność wykorzystuje swój potencjał społeczno-ekonomiczny, wypracowuje zysk i tworzy dobra wspólne.

Bezpieczna – zorganizowana, mająca transparentny system prawny, komunikacyjny oraz strukturę. Jej mieszkańcy czują się bezpiecznie, bo wiedzą, jak się „poruszać po społeczności”, znają jej mapę (przestrzeń, instytucje, ludzi, relacje, kanały komunikacji). Bezpieczna społeczność stwarza też szanse rozwoju jednostkom, dając równy dostęp do edukacji i usług.

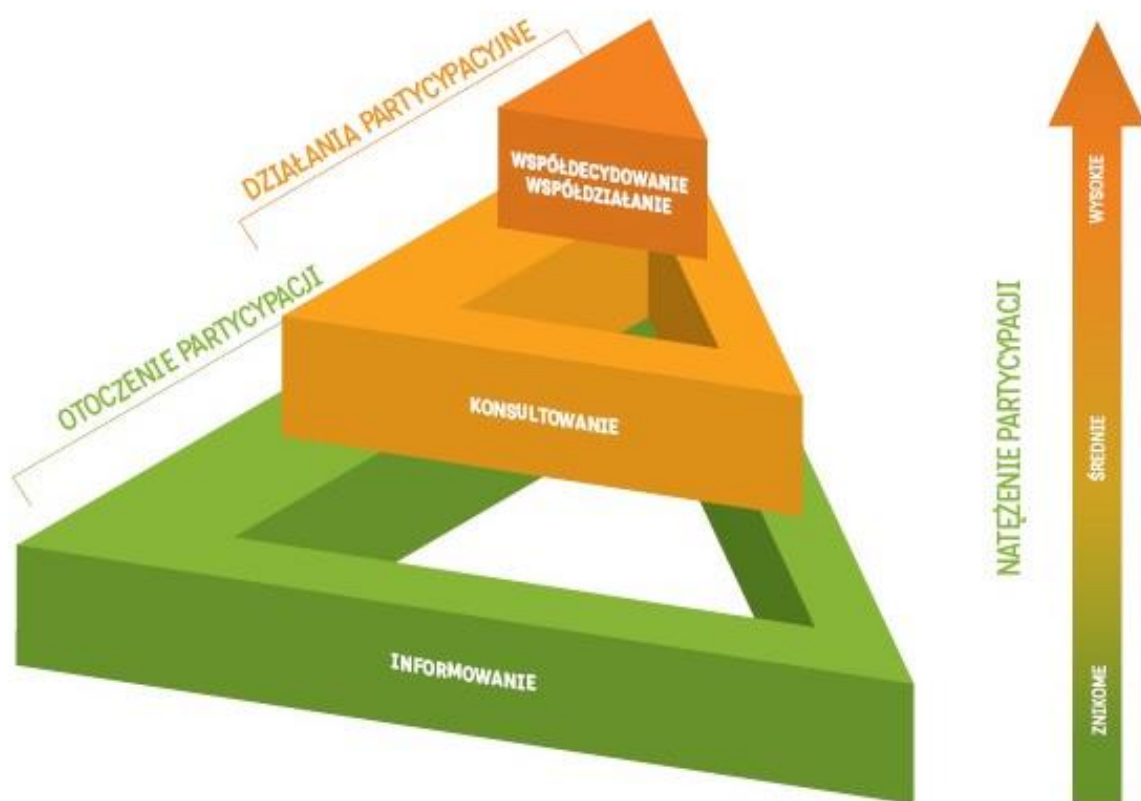
Solidarna – troskliwa, mająca sieć wsparcia dla ludzi. Tworzone i promowane są struktury wzajemnościowe oraz współodpowiedzialność obywateli za swoje otoczenie i współmieszkańców. Społeczność solidarna jest uważna, wrażliwa i odpowiadająca na potrzeby.

Otwarta – tolerancyjna, zapewniająca równy „głos” i przestrzeń dla innych. Przyświeca jej dbałość o różnorodność, otwartość na potrzeby innych oraz inność (kulturową, etniczną, religijną, tożsamościową). Społeczność otwarta jest gotowa do dialogu, szanująca odmienne poglądy, stanowiska i przede wszystkim autonomię jednostek.

Ucząca się – chętna do nauki i rozwoju, refleksyjna. Społeczność ucząca się czerpie z doświadczeń własnych i innych, jest innowacyjna, kreatywna.

Realizacja Planu angażowania mieszkańców i partnerów społecznych ma na celu dążenie społeczności miasta Grajewa do odzwierciedlenia i wypracowania ww. cech aktywnej społeczności. Recepta na to jak to osiągnąć polega na zaangażowaniu mieszkańców w realizację poszczególnych inicjatyw opisanych w priorytetach programu we wszystkich fazach realizacji inicjatyw oraz w partycypacyjnym podejściu do działań rewitalizacyjnych.

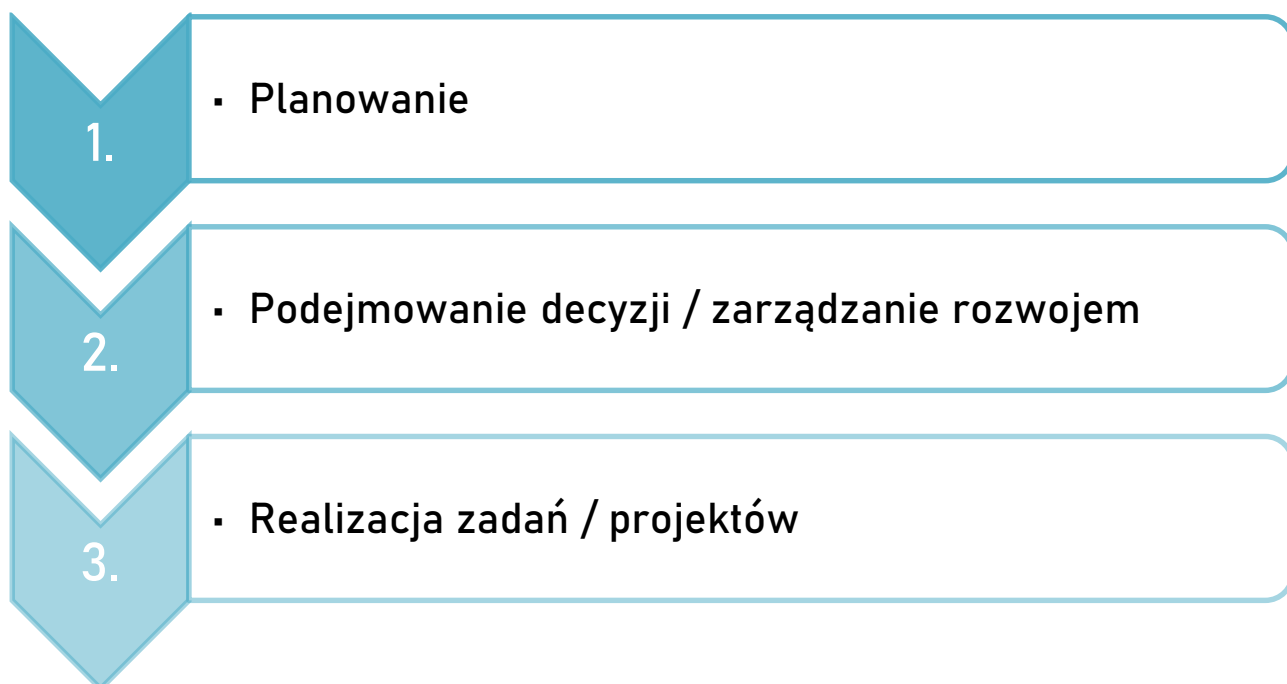
Zgodnie z drabiną partycypacji celem Planu angażowania mieszkańców i partnerów społecznych jest doprowadzenie do realizacji interwencji społecznych poprzez współdecydowanie i współdziałanie.

Rysunek za <https://partycypacjaobywatelska.pl/>

Współdecydowanie jest najwyższym stopniem partycypacji obywatelskiej ze względu na pełne partnerstwo pomiędzy władzą a obywatelami polegające na przekazaniu obywatelom części kompetencji (ale i tym samym odpowiedzialności) dotyczących podejmowanych działań i decyzji. Poniekąd to wprowadzenie przez władzę w życie prostego (choć bardzo trudnego w rzeczywistości) założenia, że „ludzie wiedzą lepiej, czego im potrzeba”. Tym samym obywatele mają realny wpływ na planowane, dotyczące ich (bezpośrednio lub pośrednio) działania.

Narzędzia planowane do zastosowania w Planie angażowania mieszkańców i partnerów społecznych:

Planowanie

- różne formy dialogu w tym: informowanie, konsultacje społeczne, negocjacje,
- planowanie społecznościowe – formy polegające na planowaniu interwencji z uwzględnieniem interesariuszy np. warsztaty przyszłościowe, Future City Game,
- konsultacje – nowe narzędzia konsultacji uwzględniające narzędzia i metody partycypacyjne np. kawiarenki obywatelskie, panele obywatelskie, spacerzy badawcze.

Podejmowanie decyzji / Zarządzanie rozwojem

- budżet obywatelski ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia edukacyjnego w przygotowaniu projektów,
- mikrogranty, inicjatywy lokalne – wszelkie formy angażowania mieszkańców, w których to do nich należy inicjatywa przygotowania i realizacji projektu,
- budżety partycypacyjne na poziomie instytucji np. instytucji kultury, szkół,
- partnerstwa relacji zakładające relacje na linii – samorząd – organizacje społeczne, organizacje – organizacje, samorząd – mieszkańcy, organizacje – mieszkańcy oraz mieszkańcy – mieszkańcy,
- program współpracy z ngo – zapewnienie przejrzystości procedur tworzenia programu (rozszerzenie zakresu konsultacji) oraz wyboru realizatorów zadań publicznych, premiowanie zadań realizowanych w partnerstwie.

Realizacja zadań/projektów

- wolontariat – szerokie włączenie wolontariuszy w realizację inicjatyw na każdym etapie,
- popularyzacja pracy metodą projektu, tak aby logika projektowa przyświecała działaniom określonym w Planie,
- partnerstwa rezultatu/zadaniowe, „społeczne zespoły projektowe” – włączenie mieszkańców w zespoły projektowe w poszczególnych instytucjach i organizacjach,
- samoorganizacja – NGO i grupy nieformalne w tym społeczności wirtualne – wspieranie samoorganizacji mieszkańców przez samorząd lokalny poprzez wsparcie organizacyjne oraz finansowe.

Działania związane z partycypacją można podejmować z bardzo różnych powodów. Partycypacja obywatelska sprzyja rozwojowi demokracji lokalnej (poprzez wzmocnienie oddolnych inicjatyw obywatelskich), pobudzeniu i integracji środowisk lokalnych dzięki podejmowaniu wspólnych działań. Jest również skutecznym sposobem na rozwiązanie kontrowersyjnych problemów: daje możliwość wysłuchania opinii wszystkich zainteresowanych osób, rozwiązania lokalnych konfliktów i zbudowania współdecydowania i/lub kompromisu.

Finansowanie programu

Plan angażowania mieszkańców i partnerów społecznych – potencjalne źródła finansowania:

- środki finansowe miasta Grajewo,
- środki z funduszy zewnętrznych w tym pochodzące z funduszy strukturalnych UE,
- środki pozyskane przez partnerów społecznych,
- środki finansowe podmiotów prywatnych.

Priorytet	Nazwa inicjatywy	Źródła finansowania inicjatywy
I Integracja	Jarmark średniowieczny	Środki finansowe podmiotów prywatnych
	Starsi są wśród nas	Środki finansowe podmiotów prywatnych
	Akcja Ciepły posiłek	Środki finansowe miasta Grajewo
	Kulturalny Deptak	Środki finansowe miasta Grajewo
	Wspierajmy się razem, bo razem możemy więcej	Środki finansowe miasta Grajewo
	Festyn Bożonarodzeniowy	Środki finansowe podmiotów prywatnych
	Noworoczne kolędowanie	Nie wymaga finansowania
	Święto Pieczonego Ziemniaka	Środki finansowe podmiotów prywatnych
	Miejska Potańcówka	Środki finansowe podmiotów prywatnych
	Złot Truck show	Środki finansowe miasta Grajewo Środki finansowe podmiotów prywatnych
II Aktywizacja	Złot Morsów w Grajewie	Środki finansowe miasta Grajewo Środki finansowe podmiotów prywatnych
	Andrzejkowa impreza morsów i nie tylko	Środki finansowe miasta Grajewo Środki finansowe podmiotów prywatnych
	Malowanie szkoły	Środki finansowe podmiotów prywatnych
	Piknik – 3 godziny dla rodziny	Środki finansowe podmiotów prywatnych
	Happening Mikołajkowy	Środki finansowe podmiotów prywatnych
	Inicjatywa lokalna	Środki finansowe miasta Grajewo
	Konsultacje społeczne	Środki finansowe miasta Grajewo

	Centrum Społecznościowe Nowa Droga	Środki finansowe miasta Grajewo
	Ogólnopolski Marsz Nordic Walking	Środki finansowe podmiotów prywatnych
	Miejski dzień seniora	Środki finansowe podmiotów prywatnych
	Turniej Piłkarski Łoś	Środki finansowe miasta Grajewo Środki finansowe podmiotów prywatnych
III Edukacja	Bajkowy korowód	Środki finansowe podmiotów prywatnych
	Podróże po Polsce	Nie wymaga finansowania
	Animacja lokalna	Finansowane ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego

Dodatkowo w celu finansowania inicjatyw i przedsięwzięć będą prowadzone działania animacyjne zachęcające podmioty prywatne do włączenia się finansowego i organizacyjnego w realizację Planu.

Monitorowanie i ewaluacja Planu angażowania mieszkańców i partnerów społecznych

Ważnym elementem Planu jest sposób monitorowania osiągniętych rezultatów realizacji. Monitorowanie jest konieczne aby wiedzieć jaki dystans został pokonany w okresie realizacji Planu, w których obszarach osiągnięty został sukces, a które potrzebują jeszcze wsparcia. Warto gromadzić informacje liczbowe w danym roku realizacji Planu aby je porównać na przestrzeni lat.

Monitorowanie działań realizowanych w ramach Planu odbywać się będzie:

- systematycznie w trakcie trwania każdego projektu znajdującego się w fiskach projektowych
- na potrzeby zarządzania Planem oraz podejmowania decyzji związanych z jego realizacją,
- na bazie stworzonej listy rezultatów.

Monitorowanie Programu raz na kwartał przez Grupę Inicjatywną.

Celem bieżącego monitoringu będzie:

- pomiar osiąganego postępu w ramach zdefiniowanych rezultatów,
- wskazanie potrzeby podjęcia ewentualnych działań korygujących,
- zarówno ocena jak i ewaluacja poszczególnych działań realizowanych w ramach Planu angażowania mieszkańców i partnerów społecznych dotyczy uzyskania odpowiedzi na pytanie czy dany projekt osiągnął zakładane cele i następuje każdorazowo po zakończeniu jego realizacji w odniesieniu do zakładanych w planie rezultatów.

Oceny i ewaluacji dokonuje Grupa Inicjatywna realizująca Plan.

Lista rezultatów Planu angażowania mieszkańców i partnerów społecznych

Nazwa rezultatu	Wartość osiągnięta w roku 2020	Wartość osiągnięta w roku 2021	Wartość osiągnięta w roku 2022	Sposób monitorowania
Liczba zrealizowanych inicjatyw				
Liczba wolontariuszy zaangażowanych w realizację inicjatyw				
Liczba mieszkańców miasta Grajewa biorących udział w inicjatywach				
Liczba grup nieformalnych powstałych w celu realizacji inicjatyw				
Liczba nowych/nowoutworzonych PES				
Liczba inicjatyw oddolnych nieuwzględnionych w Planie angażowania mieszkańców				
Liczba zespołów projektowych, w których mieszkańcy kreowali kształt projektu				
Liczba odwołań do Planu w innych działaniach				
Ilość wniosków złożonych do konkursów ogłaszanych przez samorząd				
Ocena dynamiki życia społecznego w oparciu o analizę dokumentów wykorzystanych w diagnozie Planu				
Liczba wykorzystanych form i technik włączania mieszkańców				

Załącznik nr 1 – Grajewo w sieci dla zainteresowanych

Profil youtube Miasta Grajewo

<https://www.youtube.com/user/wwwGrajewopl/videos>

Imprezy i nie tylko – profil youtube GCK Grajewo 2017-2019 r.

<https://www.youtube.com/channel/UC132jnBvq0e2F0yyCRykmjw/videos>

Imprezy – profil Biuro e-grajewo.pl

https://www.youtube.com/channel/UCggoaiwydQM61N0X_BnUSXA

Imprezy + codzienność – profil grajewo24.pl

<https://www.youtube.com/user/grajewo24pl/videos>

Inne na youtube:

2019 - Remont Skate Park (1:47) https://www.youtube.com/watch?v=NvqLVoy7_vc

2019 - Truck show 2019 (2:45) <https://www.youtube.com/watch?v=nipZyWMqkKM>

2019 - Grajewo okolice GCK 2009-2019 (4:20) https://www.youtube.com/watch?v=vVehjE_o7Ps

2019 - Grajewo Synagoga (1:45) <https://www.youtube.com/watch?v=5cYdNx6gJks>

2019 - Grajewo Muzeum Mleka (2:42) <https://www.youtube.com/watch?v=mDNUsK3Qc8o>

2019 - III Grajewski Zlot Motocyklowy (4:20) <https://www.youtube.com/watch?v=X78QaCbdg7w>

2018 - Oficjalny filmik promocyjny (3:27) <https://www.youtube.com/watch?v=zkJT42zGhml>

2018 - SP 4 sport (1:00) <https://www.youtube.com/watch?v=pwVlbowd4wA>

2017 - Muzeum Mleka w Grajewie (3:51) <https://www.youtube.com/watch?v=W7jOPoGjiC4>

2016 - Grajewo z lotu ptaka cz. 1 (14:10) <https://www.youtube.com/watch?v=rVpVzgJ6i3c>

2016 - Grajewo z lotu ptaka cz. 2 (10:38) <https://www.youtube.com/watch?v=S3d7xkvjR3A>

Plan angażowania mieszkańców i partnerów społecznych jest realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (Nr umowy: UDA-POWR.04.03.00-00-0099/17-00).